

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

EKOLOGICKÁ VÝCHOVA

V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Hmyz a pavouci jako modelové taxony
v ekologické výchově v mateřské škole

Kristýna Mrázková
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jan Petr, Ph.D.

Datum a místo odevzdání: 7.4. 2008, České Budějovice

Anotace:

Mrázková, K.: **Ekologická výchova v mateřské škole**

Hmyz a pavouci jako modelové taxony v ekologické výchově v mateřské škole

Byla navržena vzdělávací nabídka pro práci s předškolními dětmi zaměřená na bližší seznámení se životem hmyzu a pavouků. Tato nabídka byla rozpracována do jedenácti integrovaných bloků spojených motivační pohádkou Jirka mezi broučky. Šest z těchto bloků bylo vyzkoušeno a na základě jejich výsledků se připravuje i realizace zbylých pěti. K tématům byly navrženy pracovní a grafomotorické listy pro děti předškolního věku.

Abstract:

Mrázková, K.: **Ecological education in nursery school**

Insects and spiders as model taxon within ecological education in nursery school

An educational proposal for work with pre-school children aimed at closer familiarization with life of insects and spiders has been elaborated. The submitted proposal has been developed into eleven incorporated sections connected through a motivational fairy-tale "Little George among beetles". Six of these sections have been tried out and in terms of field-test results and gained experience the implementation of remaining five is now being arranged. Work and grapho-motive sheets for children of pre-school age have been also designed and presented with each topic.

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jan Petr, Ph.D.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezměněné podobě, pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

7.7.2008

Kristýna Mrázková

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Janu Petrovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a náměty.

Děkuji také paní Mgr. Evě Svobodové za námět na motivační pohádku spojující navržená témata integrovaných bloků.

Děkuji Mgr. Evě Svobodové a PaedDr. Aleně Váchové za cenné rady při volbě způsobu zápisu praktické části.

Děkuji Jitce Frýaufové a Radce Mikulíkové za podporu, námět, volbu a poskytnutí literatury a za příležitost k praktickému uskutečnění nejen tohoto námětového programu o hmyzu a pavoucích.

OBSAH

1. ÚVOD.....	str. 1
2. LITERÁRNÍ PŘEHLED.....	str. 2
2.1. ANALÝZA VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU.....	str. 2
2.2. POJEM EKOLOGIE.....	str. 4
2.3. EKOLOGICKÁ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	str. 5
2.4. ÚKOLY EKOLOGICKÉ VÝCHOVY V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	str. 6
2.5. ZVLÁŠTNOSI VÝCHOVNÉHO PŮSOBNÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	str. 7
2.6. ZVLÁŠTNOSI EKOVÝCHOVNÉHO PŮSOBNÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE..	str. 8
3. METODIKA.....	str. 9
3.1. CHARAKTERISTIKA PODMÍNEK.....	str. 9
3.2. PRAKTICKÉ ŘEŠENÍ NAVRŽENÝCH METOD A FOREM V PRAXI.....	str. 9
4. NÁVRH VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU.....	str. 10
4.1. HMYZ A PAVOUCI Z POHÁDEK A VEČERNÍČKŮ.....	str. 11
4.2. BROUCI.....	str. 14
4.3. MRAVENCI.....	str. 19
4.4. VČELY, VOSY, ČMELÁCI.....	str. 24
4.5. VODOMĚRKY A VÁŽKY.....	str. 29
4.6. MOUCHY A KOMÁŘI.....	str. 32
4.7. SVĚTLUŠKY.....	str. 38
4.8. SLUNÉČKA SEDMITEČNÁ.....	str. 41
4.9. CVRČCI.....	str. 45
4.10. HOUSENKY - MOTÝLI.....	str. 49
4.11. PAVOUCI.....	str. 53
5. DISKUSE.....	str. 57
6. ZÁVĚR.....	str. 58
7. POUŽITÁ LITERATURA.....	str. 59
8. PŘÍLOHY.....	str. 61

1. ÚVOD

Tématem ekologické výchovy se zabývá velké množství publikací a lze najít řadu knih věnujících se ekohrám. Důraz se klade na ochranu přírody a především na uvědomění si lidských zásahů a vlivů člověka.

Již předškolní děti by měly být vedeny k seznamování se svým okolím. Příroda je založena na složitých vztazích a i tak nepatrní živočichové jako je hmyz a pavouci ovlivňují své okolí.

Cílem této práce je na základě analýzy přístupu k ekologické výchově v mateřské škole navrhnout vzdělávací nabídku pro práci s předškolními dětmi zaměřenou na bližší seznámení se životem hmyzu a pavouků.

2. LITERÁRNÍ PŘEHLED

2.1. ANALÝZA VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání umožňuje, aby si každá mateřská škola mohla vytvořit svůj individuální školní vzdělávací program přizpůsobený konkrétním místním podmínkám, možnostem a potřebám (Smolíková a kol., 2004). Jednou z mnoha se nabízejících příležitostí je větší zaměření na ekologickou výchovu, na utváření kladných vztahů k přírodě - tedy i k lidem, kteří jsou její součástí.

Vzdělávací obsah je v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání uspořádán do vzdělávacích oblastí.

V oblasti Dítě a jeho tělo bychom za dílčí vzdělávací cíle podporující kladné vztahy k ekologickému smýšlení mohli považovat tyto: - „*osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i pohody prostředí.*“

- „*vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu.*“ (Smolíková a kol., 2004)

V oblasti Dítě a jeho psychika: - „*posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování).*“ (Smolíková a kol., 2004)

V oblasti Dítě a společnost: - „*poznávání pravidel společného soužití...*“

- „*rozvoj schopností žít ve společenství ostatních lidí ... a vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané*“

- „*vytváření povědomí o existenci ostatních kultur a národností.*“ (Smolíková a kol., 2004)

V oblasti Dítě a svět jich, jak lze již z názvu předpokládat, najdeme nejvíce:

- „*seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu*“

- „*vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním a technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách*“

- „*pochopení, že změny způsobené lidskou činností mohou prostředí chránit a zlepšovat, ale také poškozovat a ničit*“

- „*osvojení si poznatků a dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí při spoluvytváření zdravého a bezpečného prostředí...*“

- „*rozvoj úcty k životu ve všech formách*“

- „rozvoj schopnosti přizpůsobovat se podmínkám vnějšího prostředí i jeho změnám“

- „vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, s živou a neživou přírodou, lidmi, společností, planetou Zemí.“ (Smolíková a kol., 2004)

Vzdělávací nabídka v této oblasti (Dítě a svět) zahrnuje mimo jiné poznávání přírody ve svém okolí a života v ní, pozorování změn v přírodě (živé i neživé, počasí, roční období.), pozorování stavu životního prostředí, poznávání ekosystémů, seznámení s možnými nebezpečími (kontakt se zvířaty, jedovatými rostlinami a houbami, přírodními a povětrnostními vlivy, až přírodními katastrofami) a činnosti přispívající „péči o životní prostředí a okolní krajinu, pracovní činnosti, pěstitelské a chovatelské činnosti, činnosti zaměřené k péči o školní prostředí, školní zahradu a blízké okolí.“ (Smolíková a kol., 2004)

2.2. POJEM EKOLOGIE

Název ekologie zavedl německý zoolog Ernst Haeckel, který se zabýval faktory životního prostředí, ovlivňující život některých živočichů. Termín je odvozen z řeckého „oikos“, což znamená „obydlí“, a „logia“, tedy „věda“ (Galan, 1993).

Ekologie je vědní obor zabývající se vztahy mezi organismy navzájem a mezi organismy a prostředím (Farb, 1977). Děti poznávají, že organismy ke svému životu potřebují určité podmínky, jsou vázány na určité prostředí (např. blatouch bahenní, vydra říční..). Organismy mají vztahy i mezi sebou – např. v potravních řetězcích, při přemnožení některého druhu.. Tyto vztahy jsou předmětem studia ekologie.

Ekologie se zabývá také zásahy člověka do přírody. Nejčastěji jde o nežádoucí vlivy lidské činnosti, které se promítají do života rostlin a živočichů (i člověka). Řadíme sem i nápravná opatření. Tím vším se však narušuje přirozené obnovování rovnováhy v přírodě.

2.3. EKOLOGICKÁ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

V mateřské škole je důležité seznamování s životním prostředím a utváření vtaů k němu. Významným úkolem předškolní výchovy je i snaha rozvíjet základní dovednosti a návyky péče o životní prostředí.

Působení ekologické výchovy by mělo směřovat do současnosti a do míst dětem známých. Zpočátku se děti seznamují s přírodou tím, že se učí pozorovat a pojmenovávat to, co je obklopuje.

Díky ekologické výchově lze utvářet tzv. ekologickou kulturu osobnosti (Horská, Žáková, s. a.) - tu lze dělit na 3 oblasti:

- 1- oblast poznávací (kognitivní)
- 2- oblast postojová (hodnotící)
- 3- oblast činnostní (přetvářecí)

Oblast poznávací zahrnuje znalosti o vztazích mezi lidskou činností a procesy v přírodním prostředí.

Oblast postojová zahrnuje ekologické cítění, které je již v předškolním věku velkou motivací k odpovědnosti.

Činnostní oblast představuje odpovědné a šetrné jednání. Toto jednání znamená péči o životní prostředí a osvojení si životního stylu, který je ohleduplný k přírodě.

„Při rozvíjení základního kulturního vztahu ke všem složkám životního prostředí již v mateřské škole lze na konkrétních příkladech ukázat modely chování, vyznačující se ohleduplností, odpovědností, porozuměním, empatií, tolerancí, upřímností apod. Lze však také poukázat na důsledky lhostejnosti, sobectví, pohodlnosti, citové a morální chudoby.“ (Horská, Žáková, s. a.)

V předškolním věku učitel nemusí trvat na zdůvodnění a pochopení. Důležité je získat děti pro poznávání, pomáhat jim utvářet obraz světa přiměřený jejich rozumovým schopnostem. *„Přijme-li dítě určitou hodnotu ... emotivním způsobem, lze očekávat, že po racionálním zdůvodnění se stane jeho trvalým majetkem a osobní hodnotou.“* (Horská, Žáková, s. a.)

2.4. ÚKOLY EKOLOGICKÉ VÝCHOVY V MATEŘSKÉ ŠKOLE

K tomu, aby děti byly v budoucnu schopné vidět a chápat souvislosti a vztahy v přírodě, musí nejdříve poznat a umět pojmenovat jednotlivé části.

Úkolem ekologické výchovy v mateřské škole je:

- 1- seznamování s péčí o rostliny a zvířata
- 2- seznámení se základními možnostmi šetrného životního stylu
- 3- utváření a rozvíjení postojů

Seznamování s péčí o rostliny a zvířata v praxi mateřských škol zahrnuje přímé pozorování přírody v okolí, přímou péči o své okolí (zalévání květin, hrabání listů, stříhání keřů, přesazování květin, sázení rostlin..., krmení rybiček a jiných živočichů chovaných uvnitř MŠ, čištění akvárií, terárií, insektárií, klecí...), návštěvy různých odborníků (včelařů, kynologů, hipologů, akvaristů..., kaktusářů..., zemědělců..., ochránců přírody, členů záchranných stanic..., veterinářů...), návštěvy ekologických center, naučných stezek, muzeí.. Jednou z dalších možností jsou příběhy z knih i příběhy vyprávěné, audio i video pohádky (od vyprávění o broučcích, Ferdovi mravencovi, včelích medvídcích, Rákosníčkovi.. až po příběhy určené přímo pro ekologickou výchovu - př. knížka + CD „Děti a ekologie aneb Návštěva z planety Gya“ z nakladatelství Rotag)

Již předškolní děti by měly být seznámeny se základními možnostmi šetrného životního stylu - tedy např. šetření vodou, energiemi..., úcty k jídlu, k práci druhých..., cestování hromadnou dopravou, na kole, pěšky..., třídění odpadu...

Důležité je pravidlo: šetrně využívat, co z přírody využít lze, avšak neničit, co využít nelze.

Poznávání a pochopení souvislostí by se mělo promítnout v odpovědném chování, šetrném životním stylu a v jednání. Světlá Horská a Iveta Žáková ve svých metodických listech píše: „*Člověk moudrý ..., starostlivý, laskavý, citlivý, tolerantní, odpovědný, s úctou k životu současnému a budoucímu, to je cíl ... výchovného snažení. Jen takový člověk může zajistit harmonii ve vztazích člověk-příroda, člověk-životní prostředí.*“ (Horská, Žáková, s. a.) A bezesporu i ve vztahu člověk-člověk, protože i lidé jsou součástí přírody.

Úkolem učitelů mateřské školy je naučit děti vnímat všemi smysly, pozorovat, hledat a objevovat přírodu.

Úkolem učitele mateřské školy je zprostředkovat poznání, jednání, prožívání a pochopení

Pro děti je důležitý kontakt s přírodou a možnost aktivity a přímého pozorování.

2.5. ZVLÁŠTNOSTI VÝCHOVNÉHO PŮSOBENÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Pro děti není cílem hry majetek a nejsou jím ani hodnoty, ale především prožitky.

Při práci s předškolními dětmi je třeba mít na paměti, že vnímání dětí je jiné než vnímání dospělých. Prožívání dítěte (na rozdíl od dospělých):

- nealternativní
- organismické
- fascinované (Svobodová, pers. comm.)

Vnímání předškolních dětí je ovlivněno nedostatkem zkušeností - je tedy tzv. nealternativní.

Dále je organismické - tzn. že se promítá do fyzických pocitů - děti vnímají a prožívají celým tělem.

Posledním důležitým znakem dětského vnímání je fascinovanost, tedy naprosté vnímání jednoho zážitku.

Díky tomuto intenzivnímu prožívání jsou zážitky z dětství tak silné a tak důležité. Pozitivní i negativní zážitky mohou ovlivnit celý budoucí život daného člověka.

Při práci s předškolními dětmi je také třeba mít na paměti znaky dětství:

- odkázanost
- směřování
- potenciality (Svobodová, pers. comm.)

Odkázanost může být ze strany dospělých chápána ze dvou pohledů - jako aktivní či pasivní. Je třeba vést dítě k vlastní aktivitě a napomáhat k jeho rozvoji.

Směřování k vymanění z odkázanosti lze chápat ve dvojitým smyslu - biologicky k dospělosti a psychicky k sebepojetí a autenticitě.

Potencialit je několik - být šťasten, vnímat lásku a sympatie druhých, nahlížet věci v širších a hlubších souvislostech, být sám sebou, usilovat o vytyčené cíle, brát na sebe odpovědnost a vzdělávací potenciality.

2.6. ZVLÁŠTNOSTI EKOVÝCHOVNÉHO PŮSOBENÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Při rozvoji vnímání všemi smysly, pozorování, hledání a objevování krás v přírodě, vzbuzování zájmu o přírodu a vedení k úctě k životu, a tedy při poznávání a chápání okolního světa, je třeba počítat s dětskými poznatky a zkušenostmi. Děti mnohem více uplatňují fantazii, spontaneitu, zvědavost a potřebu aktivity.

Hlavní zásady pro ekovýchovné působení v mateřské škole (Horská, Žáková, s. a.):

- aktivní kontakt s prostředím
- praktické získávání zkušeností
- hluboké prožitky
- využívání prvků umění a prvků hrových (ekoher)

Důležitá je činná stránka, tedy získávání poznatků a zkušeností při hře, modelování, kreslení, při zacházení s věcmi..

Především u předškolních dětí (a nejen u nich) by ekologická výchova měla být v přímém kontaktu s přírodou včetně praktického tréninku modelových situací (Horská, Žáková, s. a.).

3. METODIKA

3.1. CHARAKTERISTIKA PODMÍNEK

Podle navržených integrovaných bloků a aktivit, obsažených v praktické části bylo pracováno s dětmi ve věku tří až sedmi let v EKO mateřské škole v obci Dobřív.

Jak již z názvu mateřské školy vyplývá, je ekologicky zaměřena. Má vypracovaný ekologický program přizpůsobený věku dětí a podmínkám okolí.

Záměrem je nejen utváření si kladných vztahů k přírodě a okolí, ale také vytvoření si hezkých vztahů mezi sebou.

Posláním školy je rozvíjet samostatné a zdravě sebevědomé děti cestou přirozené výchovy, položit základy celoživotního vzdělávání všem dětem na základě jejich možností a potřeb.

3.2. PRAKTICKÉ ŘEŠENÍ NAVRŽENÝCH METOD A FOREM V PRAXI

Zvolené metody a formy práce jsou v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání na základě integrovaných bloků. Dle požadavků tohoto Rámcového vzdělávacího programu je vzdělávací obsah nabízen v přirozených souvislostech.

Při tvorbě i realizaci vzdělávací nabídky jsou využívány metody, formy a prostředky odpovídající psychologickým, výchovným a vzdělávacím specifikám předškolního vzdělávání.

Nabízené integrované bloky spojuje a provází pohádka Jirka mezi broučky: „*Jirka si zavíral brouky do krabičky od zápalek a trápil je. Hodný čaroděj se na to nemohl dívat a Jirku zmenšil na velikost broučka. Tak Jirka přišel do říše brouků a seznámil se s Bábulinkou, beruškou, které tatínka zavřel nějaký kluk do krabičky od sirek a on tam zemřel. Bábulinka Jirku provází říší broučků a nakonec ji Jirka zachrání ze sítě pavouka.*“ (Svobodová, pers. comm.) Slunéčko sedmitečné mezitím zavede Jirku na návštěvu k mravencům, seznámí ho s včelami, čmeláky, vodoměrkou..

Každý blok je charakterizován názvem, cíli a očekávanými výstupy. Následuje myšlenková mapa s konkrétní navrhovanou vzdělávací nabídkou. Za myšlenkovou mapou jsou texty básní, písní, hádanek.. k danému tématu. Pracovní a grafomotorické listy s fotografiemi z realizace a z přípravy jsou v příloze.

4. NÁVRH VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Motto:

„Zastavte se na chvíli!

Nahlédněte zcela tiše

do té tajuplné říše

květin, brouků, motýlků

(Tetourová, 2002).“

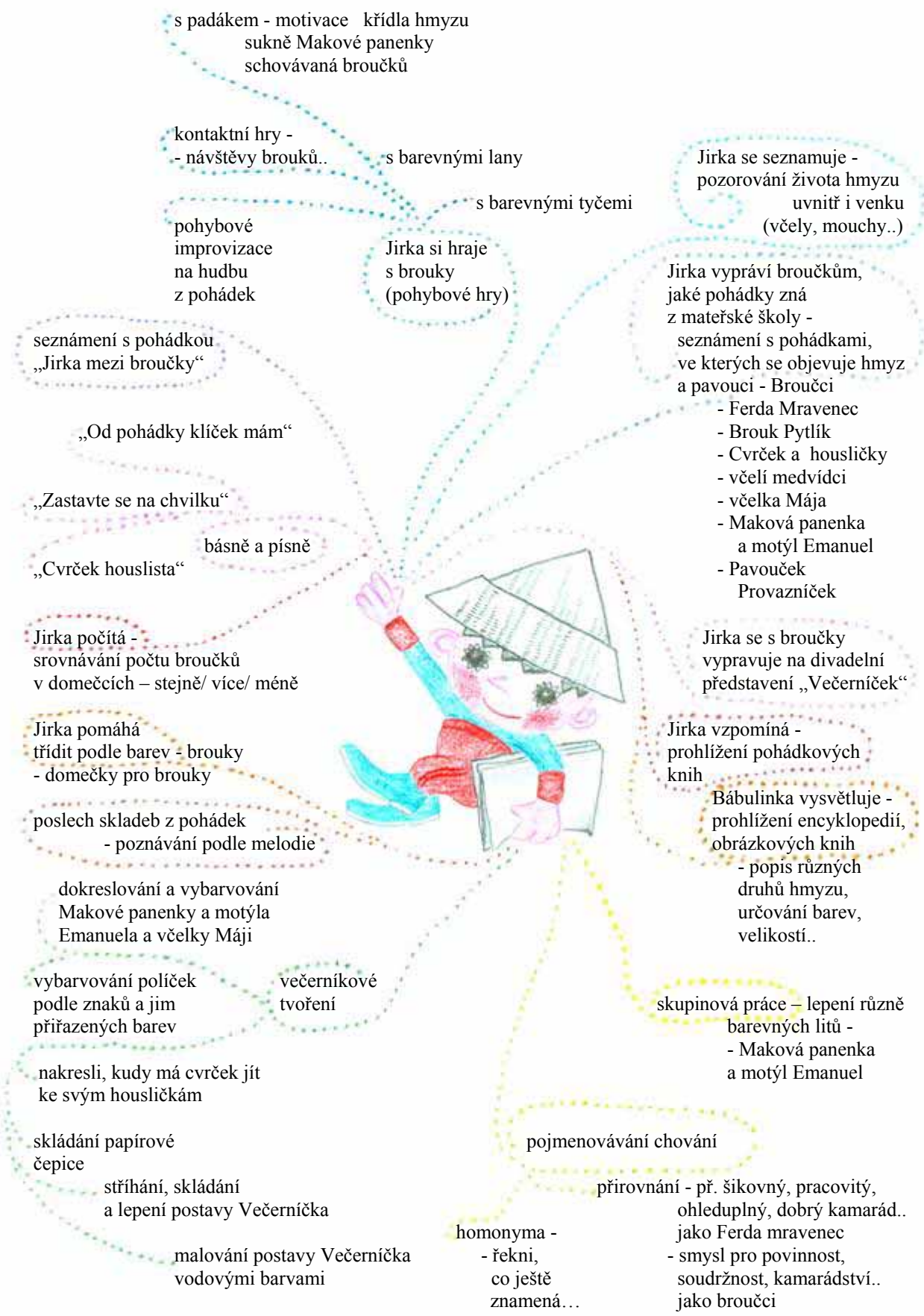
- výchovné a vzdělávací cíle: bližší seznámení se životem hmyzu a pavouků
 - vedení k všímavání si svého okolí - umění vážit si života těchto tvorů
 - uvědomění si, že lze přírodu využít i zneužít
 - co je prospěšné, využít (ohleduplně, šetrně)
 - co není prospěšné, neničit

- časový rozsah jednotlivých témat: 1-2 týdny (podle podmínek, potřeb a přání dětí..)

4.1. HMYZ A PAVOUCI Z POHÁDEK A VEČERNÍČKŮ
aneb
OD POHÁDKY KLÍČEK MÁM, NECHCI SEDĚT V KOUTĚ SÁM

- cíl: seznámení s pohádkami, ve kterých se objevuje různý hmyz
 - seznámení s různými druhy hmyzu a jejich popis
 - získávání poznatků o životě pohádkových broučků – rozdíly života hmyzu v pohádkách a ve skutečnosti
 - vedení k úctě ke knihám
 - uvědomění si různých charakterů různých lidí a zvířat
 - vedení k všímání si svého okolí

- očekávané výstupy: děti umí poznat a pojmenovat broučky v pohádkách
 - děti umí pojmenovat, jak se hmyz chová ve skutečnosti – pohádkový/ v přírodě
 - děti se snaží spolupracovat
 - děti využívají nové pohybové a výtvarné dovednosti
 - děti umí rozlišit a určit melodie známých písní
 - děti rozumí některým charakteristickým rysům chování a jednání
 - děti mají povědomí o vlivu člověka na život hmyzu i vlivu hmyzu na život člověka

Texty básní:

„Od pohádky klíček mám, nechci sedět v koutě sám.

Vložím klíček do zámku, odemknu jím pohádku.

Bude to jen chvilinka, hned jak klíček zacinká (www.rvp.cz/clanek/1379).“

M. Tetourová: „Zastavte se na chvilku!

Nahlédněte zcela tiše

do té tajuplné říše

květin, brouků, motýlků (Tetourová, 2002).“

Text písně:

J. Balík: „Cvrček houslista

Nad loukou se stmívá,

cvrček přestal hrát,

do dlaně už zívá,

půjde asi spát.

Stráň se do tmy halí,

ztichly zvonky stád.

Cvrček noty balí,

nemá noc moc rád.

Půjde asi mezi klasy

nebo stébla jetele,

někde v mechu beze spěchu

postýlku si ustele (Hradecký, 1995).“

4.2. BROUCI

aneb

PŘIŠEL BROUČEK NA PALOUČEK

- cíl: pozorování brouků - všímání si detailů těla
 - pojmenování částí těla - tři páry nohou, krovky, tykadla
 - seznámení s množstvím druhů hmyzu - „není brok jako brouk“
 - rozvíjení úcty k životu hmyzu a drobných živočichů

- očekávané výstupy: děti umí pojmenovat části těla brouka
 - děti mají povědomí o způsob života některých brouků
 - děti se snaží spolupracovat, být ohleduplné
 - děti využívají nové pohybové a výtvarné dovednosti, umí napodobit pohyb podle vzoru
 - děti se snaží správně rytmizovat, vyslovovat, využívat paměť
 - děti zacházejí ohleduplně s knihami
 - děti se snaží diskutovat a respektovat názory druhých (o kladech/ záporech chovu hmyzu)
 - děti jsou schopné společného rozhodnutí, zda si pořídit či nepořídit brouka (či jiný hmyz) do MŠ

lavičky – chůze po lavičce, vystoupit a sestoupit, přeskoky – jednož a snožmo, vystupování na lavičku jednou nohou, druhou po zemi, poté nohy vystřídat...

kuželky – slalom v různém tempu, běh bokem...

reflexní pytlíky – sběr „brouků“ podle barev

přelézání, podlézání, prolézání – obruče, strachový pytel..

cvičení s různým náčiním a překážkami

pozorování brouků – v přírodě - pomocí mikroskopu

„Leze, leze brouček“

cvičení s říkankami

porovnávání brouků - největší/ menší/ nejmenší

„Probudil se brouček malý“

přirazování brouků podle barev

relaxace za zvuku relaxační hudby s tématy louky apod. - uvolnění celého těla, soustředění na pomalé dýchání

pracovní list

poslech písně „Louka“

najdi na obrázku pět brouků

„Co je jarní louka“

nakresli cestičky - - zelený brouk navštívil všechny ostatní

„Brouččí trápení“

poslech a nácvik básní

společné prohlížení knih

„Mandelinka“

malba temperovými barvami - - téma: král brouků - vymyšlení jmen podle vlastností

broučí tvoření

společné hledání názvů v atlase brouků

modelování z keramické hlíny

- téma: brouci
- dle fantazie dětí
- mladším dětem poskytneme šablony ve tvaru kruhu a oválu

návštěva výstavy hmyzu

geometrický brouk - sestavování z různých geometrických tvarů

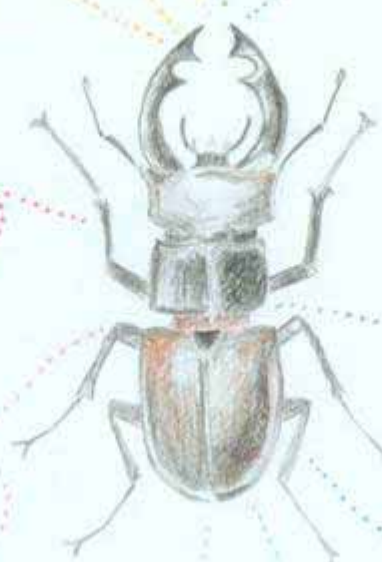
návštěva odborníka přes hmyz (entomologa) - ukázka chovu, péče o jednotlivé druhy

skořápkový brouk – dle fantazie dětí - nabídneme skořápky od vlašských ořechů, šablonu spodní části s nohami, barevné papíry, nůžky, lepidlo, temperové barvy

diskuse o kladech a záparech hmyzu

společné rozhodnutí, zda pořídit/ nepořídit brouka do MŠ

seznámení s vlivy člověka na život hmyzu
- s vlivy hmyzu na život člověka
- s vlivy hmyzu na jiný hmyz

Texty říkanek:

„*Leze, leze brouk,* (lezení v podporu dřepmo)

vítr do něj fouk.

Leze, leze brouk,

vítr do něj fouk.

Zatočil se dokola,

zavolejte doktora! (točení dokola v podporu dřepmo)

Zatočil se dokola,

zavolejte doktora! (točení dokola v podporu dřepmo druhým směrem)

Převalil se brouk!“ (převalení na záda, protřepání všech končetin)

(kolébání se na zádech – přetočení a vyskočení) (www.rvp.cz/clanek/1678)

„*Probudil se brouček malý:*

‘Jejku, to je krásný svět! (vzpor dřepmo, dramatizace probuzení)

Maminko, když dovolíš mi,

na procházku šel bych hned.’

Maminka mu dovolila,

říkala, ať pozor dá,

aby chodil pomaloučku,

jinak spadne na záda. (pomalé lezení ve vzporu dřepmo)

Brouček na tu radu nedbal,

Rozběhl se ze všech sil! (lezení, zrychlování)

Zakopl a už to bylo,

na záda se překulil. (překulení na záda, protřepání končetin)

Záda dole, nožky vzhůru,

nemůže se ani hnout,

teď jen jestli má tu sílu

pořádně se vyšvihnout. (kolébání na zádech)

Sebral sílu, vyšvihl se

a to bylo příliš snad. (vyskočení na nohy)

Otočil se jednou, dvakrát, (zatočení dokola v podporu dřepmo)

ale na záda zas spad. (převalení na záda)

Dlouho se tak popřevracel: (kolébání na zádech)

'To je bída, achich, ách!'

Pak to zkusil opatrně...

konečně je na nožkách. " (výskok) (www.rvp.cz/clanek/1678)

Texty básní:

J. Balík: „Co je jarní louka

Řeknu to každému, kdo by snad chtěl

- louka je cukrárna brouků a včel.

Jsem o tom přesvědčen docela pevně,

život si osladí všichni. A levně. " (Balík, 1989)

„Brouččí trápení

Copak broučky nejvíc mučí a kdy je jim nejhůře?

- Když musejí bez papučí běhat v zimě po kůře. " (www.rvp.cz/clanek/1678)

J. Susa: „Mandelinka

*Mají žlutočerné linky,
jmenují se mandelinky.*

*Zemědělcům navzdory
zničí všechny brambory.*

*Jejich malé dětičky
jsou červené larvičky.*

*Na ty dejte pozor, ať
nesnědí vám všechnu nať. " (Susa, 2004)*

„Brouček

*Šlapal brouček po ulici,
našel starou makovici.*

*Šlapal brouček loukou,
našel pytel s moukou. " (Čížková, 2005)*

Text písně:

S. Minolová: „Louka

Louka je voňavé pohlazení,

na děti volá: tak pojd'te si hrát!

Pod každou kytičkou příběh se skrývá

a brouček si zpívá,

že léto má rád.

Louka je barevné potěšení,

korálky rosy na sluníčku září.

Na luční zvoneček motýlek zvoní,

květiny voní a dobře se daří.

Lalalala, lalalala, lalala – každý si zpívá,

lalalala, lalalala, sluníčko z výšky se dívá,

zpívej si též. (...)" (www.detskecd.info)

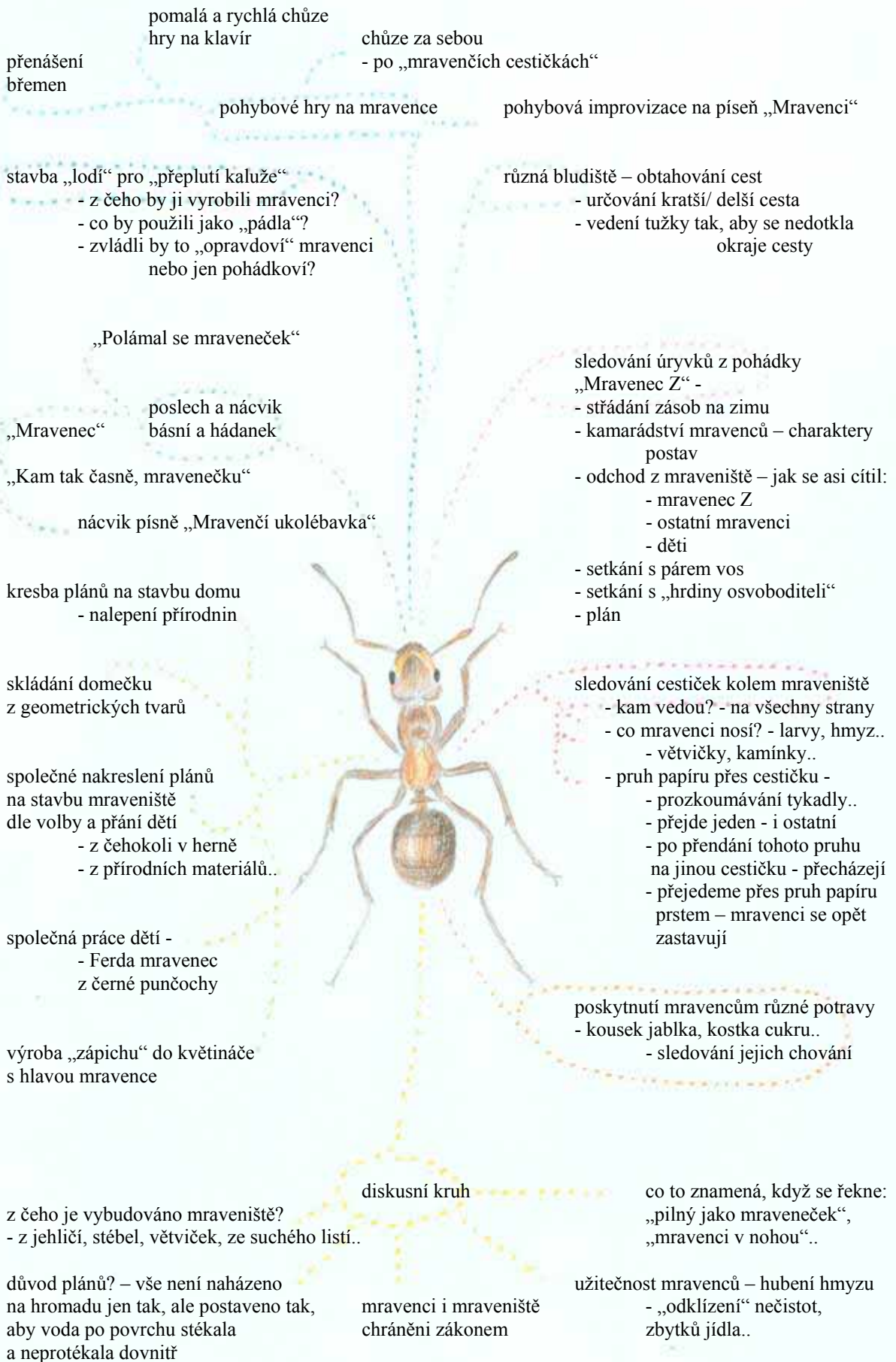
4.3. MRAVENCI

aneb

NESEDEJ SI NA ZADEČEK NA TENHLETEN KOPEČEK

- cíl: pozorování mraveniště
 - seznámení s životem mravenců
 - rozvíjení úcty k práci druhých
 - rozvíjení fantazie a tvořivosti

- očekávané výstupy: děti umí pojmenovat části těla mravence
 - děti znají způsob života mravenců
 - děti se snaží spolupracovat, být ohleduplné
 - děti znají, co potřebuje mravenec ke svému životu (potrava, voda, vzduch, teplo, světlo, ostatní mravence)
 - děti se zajímají o okolní svět – pozorování pomocí lup – z pohledu mravenců (oni nám připadají malí, my jim velcí)
 - děti umí pojmenovat vlastnosti mravenců - na jejich základě hodnotit své chování

Texty básní:

J.Kožíšek: „Polámal se mraveneček

*Polámal se mraveneček, ví to celá obora,
o půlnoci zavolali mravenčího doktora.*

Doktor klepe na srdíčko, potom píše receptis:

tříkrát denně prášek cukru, bude chlapík jako dřív.

*Dali prášek podle rady, mraveneček stůně dál,
celý den byl jako v ohni, celou noc jim proplakal.*

*Čtyři stáli u postýlky, pátý těšil: Neplakej,
pofoukám ti na bolístku, do rána ti bude hej.*

*Pofoukal mu na bolístku, pohladil ho po čele,
hop a zdravý mraveneček ráno skáče z postele.“ (Čížková, 1995)*

J.Susa: „Mravenec

*Nesedej si na zadeček
na tenhleten kopeček!*

*Pamatuj si, budeš pištět,
je to totiž mraveniště.*

*Už tam sedí a už skučí,
na zadku mu pupen pučí.*

*Je to totiž známá věc,
poštípal ho mravenec.“ (Susa, 2004)*

*„Kam tak časně,
mravenečku?’*

Na kopečku u města

čeká muška

poletuška,

to je moje nevěsta.

Chystá hrnek

plný trnek

zavařených s kořením.

Říkejte si

cosi kdesi –

já se s muškou ožením!’“ (Štíplová, 2005)

Texty písní:

I. Rybářová: „Mravenci

Den je jak malovaný, má vůni jetele. (- veselý pochod, poskoky v rytmu)

Trávou jdou kluci malý, tváří se vesele.

*Míří k mraveništi tykadly kmitají, (- kmitání nataženými pažemi nad hlavou)
s nákladem domů spěchají.*

*Míří k mraveništi tykadly kmitají,
tak cestu domů hledají
Jdou a jdou, pochodují travou, (- vysoko zvedané kolena)
levá noha střídá nohu pravou.
Jdou a jdou pochodují v lese,
každý nad hlavou ale něco nese. (- vzpažení)*

*Jsou vzorní inženýři
plány si připraví.
Dům z mechu a z jehličí
pro všechny postaví.
Chůvičky své larvičky v bezpečí schovají, (- spojené ruce před tělem,
když z nebe kapky padají. kolébání naznačující dítě)
Bez řečí do bezpečí tam všichni spěchají,
z nepřátel už strach nemají.
Jdou a jdou, pochodují travou,
levá noha střídá nohu pravou.
Jdou a jdou, ale teď po špičkách, (- chůze po špičkách)
potkávají mravence v jiných tričkách.*

*Jdou, jdou a tráva voní,
jdou loukou rozkvetlou.
Jdou, jdou a zvonky zvoní,
cestu si nespletou.*

*Jdou a jdou mravenečci malí (- chycení za ruce v kruhu, pochod v kruhu)
pilně pracují sotva ráno vstali.
Jdou a jdou malí, velcí, tencí,
spolu dokážou mnoho velkých věcí.“ (www.inkarybarova.cz/index.php?ident=tvorba#)*

*„Mravenčí ukolébavka
Slunce šlo spát
za hromádku klád,*

*na nebi hvězdy klíčí,
už nepracuj, mravenečku můj,
schovej se do jehličí.*

*Slunce šlo spát
za hromádku klád,
na nebi hvězdy kličí,
už nepracuj, mravenečku můj,
schovej se do jehličí.*

*Máš nožičky uběhané,
den byl tak těžký,
pojď lůžko máš odestlané
v plátku od macešky.*

*Spinká a sní mravenec lesní
v hromádce u kapradí.*

Hádky:

*„Šlape tiše, nekřičí,
staví si dům z jehličí.*

*Díky svojí pili
nemá dlouhou chvíli.“ (Marková, 2003)*

*„Přišel k nám host,
co v lese vzrost,
před kuřetem neobstojí,
ale psa se nic nebojí.“ (Marková, 2003)*

*nespinká sám, s maminkou je tam,
tykadlama ho hladí.*

*Spinká a sní mravenec lesní
v hromádce u kapradí.
nospinká sám, s maminkou je tam,
tykadlama ho hladí.*

*Máš nožičky uběhané,
den byl tak těžký,
pojď lůžko máš odestlané
v plátku od macešky.*

*Spinká a sní mravenec lesní
v hromádce u kapradí.
nospinká sám, s maminkou je tam,
tykadlama ho hladí.“*

(www.xgmidi.cz/Mravenci-ukolebavka-Pisnicky-pro-deti-m010911)

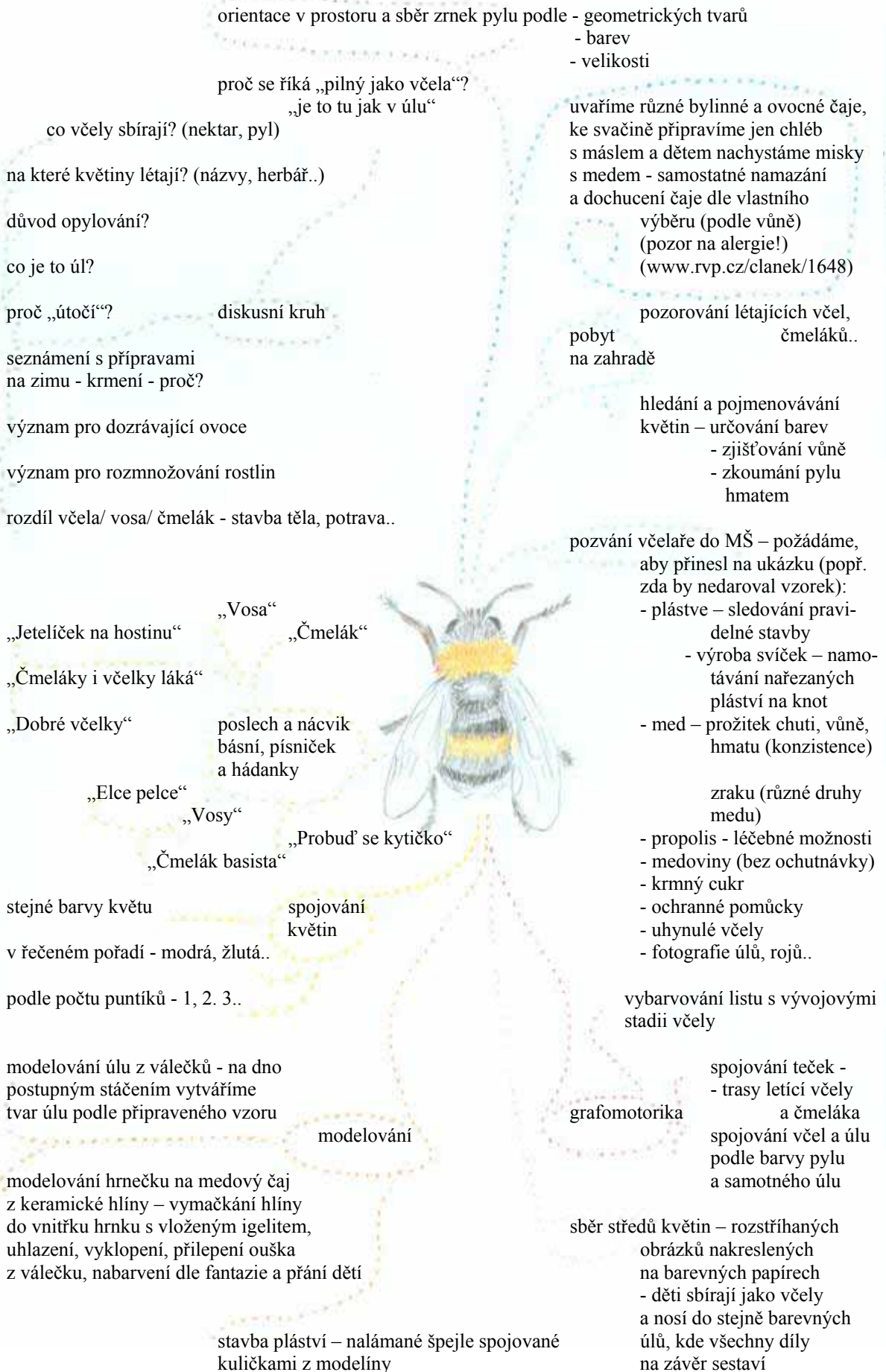
4.4. VČELY, VOSY, ČMELÁCI

aneb

BRUM, BRUM, BRUM, BRUM, BRUNDIBÁŘI BRUČÍ, BZUM, BZUM, BZUM, BZUM, VOSY ZASE BZUČÍ

- cíl: seznámení s životem včel, vos a čmeláků
 - odstranění strachu ze žihadla
 - získávání poznatků, jak se zachovat při setkání s tímto hmyzem
 - uvědomění si významu včel, vos a čmeláků
 - rozvíjení jemné motoriky

- očekávané výstupy: děti se orientují v prostoru
 - děti umí zacházet s modelovací hlinou
 - děti jsou samostatné při sebeobsluze při svačině..
 - děti se setkají s včelařem, se včelími produkty
 - děti se umí ptát
 - děti se snaží spolupracovat a být ohleduplné

Texty básní:

J. Susa: „Vosa

Jako královna se nosí

tahle parádnice vosí.

Vypadá jak hezká slečny,

je však tuze nebezpečná.

S nikým nechce kamarádit

a nesmíš ji nikdy hladit.

Kdyby tě to napadlo,

poznáš, co je žihadlo.“ (Susa, 2004)

M. Tetourová: „Jeteliček na hostinu

pozval strýčka čmeláka.

Mlsá nektar, medovinu –

nic víc prý ho neláká.

Pozdě večer, břicho plné,

Už se trochu potácí.

Do hnízda se zpátky hrne:

*‘Sláva, nazdar, čmeláci!’“ (Tetourová,
2002)*

J. Susa: „Čmelák

Kam s tím pytle čmelák letí?

Ten má ale sílu.

Sbírá do něj, milé děti,

žlutá zrnka pylu.

Abyste to věděli,

daruje ho jeteli.

Díky pylu, div se světe,

příští rok zas jetel kvete.“ (Susa, 2007)

M. Tetourová:

„Čmeláky i včelky láká

letní louka rozevlátá.

Pije rosu, Vojtišku,

z květinových kalíšků.

Po špičkách jdi, Jirko, Zdendo,

louka už má otevřeno.“ (Tetourová, 2002)

„Dobré včelky

Od růží a konvalinek

ke všem úlům po kraji

vede tisíc vzdušných linek,

kde jen včely létají.

Krůpěj medu pod křidélky –

od rána jsou na nohou,

protože ty dobré včelky

bez práce být nemohou.“ (Horská,

Žáková, s.a.)

„Elce pelce
do pekelce,
co dal motýl
k svátku včelce?
Pac a pusu.
A co ještě?

Hrstku pylu,
slzu deště,
kostku cukru,
karamelku -
více než dost
pro jednu včelku!“ (Štíplová, 2005)

Texty písní:

V. Provazníková: „Vosy
Pročpak vosy asi
nosí vosí pasy?
Snad že kdysi kdes
měl být vosí ples.

A že mají vosy
zrcadla jen z rosy,
v zrcadle té rosy
tlustá připadla si.

Na tu slávu vosí,
vosa přivstala si,
před zrcadlem vlasy
medem lepila si.

Vlasem utáhla se,
v pase přeštípla se.
Rázem měla pas
tenký jak ten vlas.

Tak se pro svůj pas
stala krásou krás,
na tom vosím plese
každý nad ní žas.“ (Jurkovič, 1998)

J. Balík: „Čmelák basista
Na naši zahrádku,
když někdy vejdu,
vidím tam čmeláka,
tlustého strejdu.

Vyhrává na basu
mrkvi i zeli,
čmelák je basista
opravdu skvělý.

Vyhrává na basu
písničky prosté,
mrkev i zeli
nám mnohem líp roste.“ (Balík, 2002)

A. Riegerová: „Probud' se kytičko

Probud' se kytičko

už je den,

směje se sluníčko

za plotem.

Zčerstva vstávej kytičko,

jako vstává sluníčko.

Vylétni včeličko

z úlu ven,

pozdrav to sluníčko

za plotem.

Vstávej, vstávej včeličko,

jako vstává sluníčko.“ (Riegerová, 2000)

Hádky:

„Je domeček bez okýnek

a v něm tisíc panenek,

na zobáčku med,

na ocásku jed.“ (Marková, 2003)

4.5. VODOMĚRKY A VÁŽKY

aneb

HÁDALY SE VODOMĚRKY, JAK JE JEJICH RYBNÍK VELKÝ

- cíl: seznámení s životem hmyzu u vody
 - seznámení s různými druhy měřidel
 - používání pojmů velký/ malý
 - dlouhý/ krátký
 - těžký/ lehký
 - více/ méně/ stejně
 - uvědomění si potřebnosti péče o studánky, potok, rybník..
 - vedení k všímání si svého okolí

- očekávané výstupy: děti znají různá měřidla – umí s nimi zacházet
 - děti umí říci, co je menší/ větší, delší/ kratší, těžší/ lehčí
 - čeho je méně/ více/ stejně
 - děti se nebojí vzájemného kontaktu
 - děti umí pojmenovat části těla
 - děti se nebojí kreslit, co v přírodě vidí
 - děti se chovají ohleduplně ke knihám
 - děti ví, kde najít informace

leh na břicho s roztažením všech končetin
- kam až dosáhneme?

skoky vodoměrky z kamene na kámen

svým tělem – dlaněmi, chodidly, kroky..
- kolikrát si lehneme přes místnost
- kolik si nás lehne vedle sebe

pomocí provázku

měření místnosti

pomocí cvičebních lan, tyčí..
- dle fantazie dětí

kruhový pohyb v rameni, lokti, zápěstí

úchop prsty na nohou – kruhový
pohyb v kyčli, koleni, kotníku..

hod do dálky

cvičení s vyrobenými
vážkami

hod do obruče

hod kamarádovi..

pohybová improvizace na relaxační
hudbu se zvuky řeky.. – let vážek

prohlížení atlasu hmyzu,
obrázkových encyklopedií
se stránkami o životě u vody..

jak přišla ke svému jménu?

kolik asi váží?

vodoměrka

diskusní kruh

jak vypadá?

vážka

co váží?

co vidí, když letí nad hladinou?

pravítko, metr skládací, svinovací, krejčovský..
pásmo, vodováha, kuchyňská váha,
osobní váha.., odměrky, vodoměr..,
hodiny, hodinky, stopky, budík..

volné měření dle přání dětí - čehokoli v herně

porovnávání - velký, malý, větší, menší
- dlouhý, krátký, delší, kratší
- těžký, lehký, těžší, lehčí
- více, méně, stejně

seznámení s různými
druhy měřidel

hledání rozdílů mezi obrázky

přirazování stejných obrázků

zapouštění barev do vodového
podkladu – vystřížení křídel
a nalepení na tělo vážky

muchlání zeleného a hnědého
papíru – tvarování těla
vodoměrky

pracovní list – obtahování
oválného tvaru křídel vážky

poslech a nácvič básně
„Vodoměrka“ a „Záviděla
vážka kačce“

poslech a nácvič dvou slok
písně „Vodoměrka Věrka“

hra na vážky – děti = vážky
„létají“ po herně a dotýkají se
dle pokynů – dlaněmi, čely..

procházka
k potoku,
studánce,
rybníku..

pozorování
života
kolem vody

kresba živo-
-čichů, které
uvidíme
(přímo u vody)

péče o studánku, o okolí
rybníka, potoka..
- odklizení odpadků
- po domluvě s rybáři
nebo majitelem rybníka
prostřihání keřů
- umístění tabulky s názvem
studánky do její blízkosti
- odběr a srovnání vzorků vod
- z vodovodu
- ze studánky
- z potoka, rybníka..
- pozorování a srovnání -
- voda stojatá/
tekoucí

Texty básní:

*J. Susa: „Vodoměrka
Hádaly se vodoměrky,
jak je jejich rybník velký.
Rak jim totiž nevěří,
dokud vodu nezměří.*

*Jedna s metrem poskakuje,
druhá po hladině kráčí,
rak každý krok zapisuje.
‘HURÁ! Pro nás tři ten rybník stačí!’“
(Susa, 2007)*

*M. Tetourová: Závíděla vážka kačce,
že ji voda nestudí.
Vlny jako na houpačce
Uspí ji i probudí.*

*Závíděla vážce kačka:
„Má snad křídla ze zlata?
Lítání je pro ni hračka -
a já jsem tak buclatá!“ (Tetourová, 2002)*

*Z. Svěrák, J. Uhlíř: „Vodoměrka Věrka
Do potrubí zabloudila
vodoměrka Věrka
Byla milá, byla čilá
nožky jako pérka*

*Vodoměr si v suterénu
tiše vodu měří
najednou mu vodoměrka
všechna čísla zčeří. (...)“ (Svěrák, Uhlíř,
2004)*

4.6. MOUCHY A KOMÁŘI

aneb

KDYŽ KOMÁŘI VEČER BZUČÍ, TAK SVÉ DĚTI MLUVIT UČÍ

- cíl: vedení k pohybové improvizaci
 - rozvíjení sluchové diferenciacce
 - rozvíjení fantazie a tvořivosti
 - rozvíjení snahy o spolupráci
 - seznámení s nebezpečnými látkami a jejich vlivy

- očekávané výstupy: děti s nebojí bližšího tělesného kontaktu s ostatními dětmi
 - děti se snaží o pohybovou improvizaci – individuální, poté společnou
 - děti umí používat fantazii, jsou tvořivé
 - děti znají vliv alkoholu a dalších nebezpečných látek
 - děti umí zacházet s brčky – samy umí zkoumat konzistenci různých kapalin
 - nebojí se práce s barevnou skvrnou, jsou tvořivé
 - děti se snaží spolupracovat

pohybová improvizace - let komára
- let ve dvojicích, trojicích..

dotykové hry - moucha šimrá kamaráda
na: uchu, na tváři, na rameni, na chodidle...
(pozor - někomu nemusí být příjemné!)

rozlišování zvuků

- CD „Co je to?“ - cvrček
- včely
- mouchy
- komár

„Zvonec - konec“ „Komár - ovád“

„Moucha“

„Komár“

poslech a nácvik
básní, písní a hádanky

„Úraz“

„Muška“

hra „bzzz, bzzz, bzzz, jakpak se jmenuji?“
- poznávání kamaráda podle hlasu

knoflíky fazole rýže
čočka

korálky

kamínky... z krabiček, plastových
pouzder od kindervajíček,
z roliček od papír. utěrek
(zalepíme průřezy)...

z klacíků

z vařeček

ze lžiček

výroba hudebních nástrojů
z přírodních materiálů,
z věcí, které běžně používáme
nebo máme v herně

z puklic od hrnců

z hrnců... společné hry „komáří kapely“

hra tichá/ hlasitá
(netřískáme!)
- pomalá/ rychlá

koncert
pro paní kuchařky

bzučení - různé intonace (pomáháme
kontrastními tóny
na pianu)
- různá hlasitost

poslech a nácvik písně „Komáři se ženili“
- vysvětlení slov žejdlíček, ožití..

malba komára temperovými barvami

pohybová improvizace na píseň „Komáři“

seznámení s písní „Konec komára
Evžena“ - co se stalo komárovi?

- kdo a co mu radil?určování
- jaký je „tvrdohlavý“
člověk?
- co znamená „nedá se lapit“?
- co znamená „doplatit
na něco“?
- na co můžeme „doplatit“?
- poslechneme vždy rady
ostatních?
- poslechl Evžen?
- jak skončil komár Evžen?

seznámení s alkoholem

- jaký má vliv?
- co může způsobit?
- kdo ho může pít?
- kdo ho může
koupit?
- znáte jiné látky,
které jsou
nebezpečné
- proč nemohou
koupit děti?

pracovní listy - dokresli
mouchu a komára

kde je více much - více/ méně

grafomotorický list – obtáhni,
kudy letěl komár

hra s brčky = „sosáčky“

- foukání do misky
s vodou, s olejem,
medem, hořčicí
šamponem..
- přenášení lentilek
brčkem (vtažením
vzduchu)
- rozfoukávání
barevné skvrny -
dokreslení toho,
co ve skvrně vidí
černou tuší

společná malba „muší svatby“

- proč se konají svatby?
- co vše je na svatbu třeba?
- jak poznáme nevěstu? ženicha?
- kresba „svatební fotografie“
- společná malba „muší svatby“

Texty básní:

*J. Kožíšek: „Zvonec – konec
Letěli komáři na kopeček,
zvonil tam pohádky mraveneček.*

*Až když je vyzvonil,
prodal zvonec,
komáři plakali,
že je konec.“ (Čížková, 1995)*

*J.Susa: „Komár – ovád
Co to piští, prosím vás?
Ted' to bzučí druhý hlas.
To kolem nás dovádí
komáři a ovádi.“ (Susa, 2004)*

*J. Susa: „Moucha
Ráno, když chcem nejlíc spát,
může se nám někdy stát,
že nás někdo kolem uší
lehtá, šimrá, přitom bzučí.*

*'Vstávej, vstávej, hošíčku!
Pošimrám tě na víčku!
Kdo nás budí? Kdo nás ruší?
Je to známý rošťák muší.“ (Susa, 2004)*

Texty písní:

I. Rybářová: „Komáři

*Když komáři večer bzučí - bzum, bzum, bzum, bzum, (- např. chůze v rytmu v kruhu,
tak své děti mluvit učí - bzum, bzum, bzum. pažemi náznak křídel, bzučení)
Vypráví komáři řečí - bzum, bzum, bzum, bzum,
jak se nemoc smíchem léčí - bzum, bzum, bzum.*

*Ref: A potom hopsají, skákají tleskají, (- skoky snožmo, tleskání nad hlavou)
nožičky na špičky do vzduchu zvedají. (- chůze na špičkách)
Křídýlky kmitají, když letí po kraji (- pažemi náznak křídel, otáčení kolem své osy)
a další spěchají, že si tu pohrají.*

*A o všem špitají, šeptají, breptají,
čepičky parádní na pozdrav smekají. (- pažemi náznak smeknutí klobouku)*

*Křídylky kmitají, když letí po kraji (- pažemi náznak křídel, otáčení kolem své osy)
a další spěchají, že si tu pohrají.*

*Když tak všichni veselí se - bzum, bzum, bzum, bzum, (- vzpažení, otáčení se)
dokolečka otáčí se - bzum, bzum, bzum.*

*Pak pro malé komáříčky - bzum, bzum, bzum, bzum, (- náznak hry na housle)
vyhrávají na housličky - bzum, bzum, bzum.*

Ref: A potom....

*Když si všechno dovypráví - bzum, bzum, bzum, bzum, (- podání ruky s kamarády)
popřejí si dobré zdraví - bzum, bzum, bzum.*

*Tiše zmizí někde v křoví - bzum, bzum, bzum, bzum, (- chůze v kruhu, mávání nad hlavou)
že to zase jinde poví - bzum, bzum, bzum.*

Ref: A potom....“ (www.inkarybarova.cz/index.php?ident=tvorba#)

„Komáři se ženili

Komáři se ženili, bzum bzum ženili,

kapku vína neměli bzum bzum neměli.

Komáři se ženili, ženili kapku vína neměli.

Přiletěl k nim slaviček bzum bzum slaviček,

přines vína žejdlíček bzum bzum žejdlíček.

přiletěl k nim slaviček přines vína žejdlíček.

Komáři se opili bzum bzum opili,

až komára zabili bzum bzum zabili.

komáři se opili opili až komára zabili.

komár leží v komoře bzum bzum v komoře,

muška pláče na dvoře bzum bzum na dvoře.

komár leží v komoře v komoře muška pláče na dvoře.

neplač muško co ti je bzum bzum co ti je,

vždyť ti komár ožije bzum bzum ožije.

neplač muško co ti je co ti je vždyť ti komár ožije.

těžké jeho ožití bzum bzum ožití,
když je na smrt zabitý bzum bzum zabitý.
těžké jeho ožití ožití když je na smrt zabitý.

sádlo z něho vybrali bzum bzum vybrali,
pak komára sežrali bzum bzum sežrali.
sádlo z něho vybrali vybrali pak komára sežrali. “ (<http://sweb.cz/adamovan/jan/songs.htm>)

T. Vondrovi: „Konec komára Evžena

*Byl jest jeden komár Evžen
a ten strašně pil.*

*Po krvi byl prostě blázen,
on z té krve žil.*

*Evžen, jó Evžen
z té lidské krve žil.*

*Komáři staří mu říkali: 'Evžene,
pít se má s mírou, no ano, a ne že ne!'
Evžen si bzučí svou, letí se napít,
Evžen je Evžen, ten nedá se lapit!*

*Bzučí, drnčí komár Evžen,
čím dál víc chce pít.
Po krvi je komár chlapík,
s chrousty chce se bít.
Evžen jo Evžen,
ten prostě ztrácí cit!*

*Komáři staří mu říkají: 'Evžene,
pít se má s mírou, no ano, a ne že ne!'
Evžen si bzučí svou, letí se napít,
Evžen je Evžen, ten nedá se lapit!*

*A tak jednou komár Evžen
do opilce pích'.
Už mu bylo všechno jedno,
žízeň měl jak mnich.
Evžen, jó Evžen,
zas žízeň měl jak mnich..*

*Komáři staří mu říkají: 'Evžene,
pít se má s mírou, no ano, a ne že ne!
Evžene, nepij! V té krvi je rum!
Doplatíš na to!'*

*'A proč zrovna já, hele??'
BUM!“ (CD Písničky z Breptánie, 2001)*

V. Čtvrtek: „Komár

*Dostal komár píšťalku,
píšťaličku tenoučkou,
hrával na ni každý večer
u rybníka za loučkou.
Celé léto na ni hrál,
potom mu ji vítr vzal, vítr vzal.*

*Vrať mi větře, píšťalku,
píšťaličku tenoučkou,
vždyť nám bez ní smutno bude*

*u rybníka za loučkou.
Kdo teď bude mušce hrát,
až bude chtít tancovat, tancovat.*

*Na jaře tu píšťaličku,
píšťaličku tenoučkou,
vrátil vítr komárovi
u rybníka za loučkou.
Komár na ni skočnou hrál,
vítr s muškou tancoval, tancoval.“
(Jurkovič, 1998)*

„Úraz

*Spadla moucha do campoucha,
zlámala si koleno,
tři neděle naříkala,
tuze ji to bolelo.“ (Hradecký, 1995)*

„Muška

*V černém lese na pasece
stojí starý buk.
Přiletěla muška
sedla si do vrška,
buk udělal buch.“ (Hradecký 1995)*

Hádanka:

*„Sem tam lítá, poletuje,
hned je tu a hned zas tam je,
na všechno si kolem sedá,
ani chvilku pokoj nedá.“ (Marková, 2003)*

4.7. SVĚTLUŠKY

aneb

SVĚTLUŠKY JSOU POLETUŠKY, JSOU TO VLASTNĚ LESNÍ MUŠKY

- cíl: vedení ke společné přípravě společné slavnosti (uspávání broučků a zamykání zahrady)
 - seznámení se způsoby přečkávání zimy různých živočichů
 - rozvíjení pohybových schopností
 - vytváření elementárního povědomí o technice ovlivňující každodenní život

- očekávané výstupy: děti spolupracují při přípravě slavnosti
 - děti umí sladit pohyb s hudbou
 - děti mají povědomí o technice ovlivňující každodenní život
 - děti mají znalosti o přezimování zvířat, o hmyzožravých ptácích..., o péči o zvířata v zimě
 - děti jsou tvořivé, využívají fantazii (zdobení lampionů, klíče..)

poznávání podle obrysu přes „promítací plátno“
- do rámu z kartonu nalepíme slabý průklepový papír
(popř. papír na pečení nebo obyčejný kancelářský papír)

kdo je aktivní přes den,
kdo v noci?

výroba brouků a pavouků z přírodních
materiálů – děti s rodiči

proč světlušky světélkují?

„Brouk se loučí s létem“

„Brouček“ „Světluška“ poslech
a nácvik básní

výroba malých světlušek
na vánoční žárovkový řetěz

výroba lucerniček

tanec s lucerničkami
v přitemněné místnosti

otisk palců – dokreslení
brouků, světlušek..

pečení broučkového koláče
(jakýkoli hrnečkový recept
na moučník na plech)
- společné odměření
a smíchání přísad
- poprosíme paní kuchařky
o upečení

improvizovaný tanec
světlušek na louce
- na hudbu pomalou,
rychlou, hlasitou, tichou,
strašidelnou, veselou,
smutnou..

slunce svíčky

lustry

zdroje světla

lampy

kapesní svítilny

druhy - plochá, tužková..

pokus – kapesní svítilna s baterií/
bez baterie

baterie

co vše potřebuje ke svému fungování baterii

proč na zimu odlétají ptáci?
jací ptáci odlétají? (hmyzožraví)
kam odlétají?
jak pomáháme ptákům,
kteří tu v zimě zůstávají?

kam chodí hmyz spát?

četba z knihy Broučci

výroba lampionů
z kulatých krabiček
ze sýra, ozdobení
dle fantazie dětí

výroba pozvánek
na uspávání broučků
a zamykání zahrady

výroba velkého klíče
na zamykání zahrady

pracovní list - kresba světlušek
dle pokynů - určování
více/ méně

nácvik písní broučkům
na dobrou noc – s hrou
na vyrobené
hudební nástroje

co je třeba k tomu,
aby svítila

svíčka

namáčení knotu
do vosku

bezpečnost

elektrárna – vodní,
větrná,
jaderná

elektrická energie

elektrické
spotřebiče

rozvod – stožáry s elektrickým
vedením
- zásuvky v bytě..

Texty básní:

J. Balík: „Brouk se loučí s létem

Sbohem léto

tak se měj

třeba se mým slzám směj

ztratím v tobě kamaráda

kdo mi bude hrát teď záda?

Sbohem léto

tak se měj

jdu si mechem vystlat skrýš

Tebe jsem měl nejraděj

a proč brečím

teď už víš. “ (Balík, 1989)

„Brouček

Spinky, spinky, spinkylinky,

usnul brouček u maminky.

U maminky, u tatínka,

s nimi se mu nejlíp spinká. “ (www.rvp.cz/clanek/1678)

„J.Susa: Světluška

Světlušky jsou malé mušky,

jsou to vlastně lesní služky.

Nosí totiž na tělíčku

malinkatou lucerničku.

Svíí z lesa na mýtinu,

na cestu i na pěšinu.

Svíí z háje na příkop,

aby někdo nezakop. “ (Susa, 2007)

4.8. SLUNÉČKA SEDMITEČNÁ

aneb

NA SLUNÉČKO JEDEN STREJČEK NAMALOVAL SEDM TEČEK

- cíl: cvičení s netradičním náčiním (padák, barevné tyče a lana, stuhy)
 - získání poznatků o charakteristických znacích jara
 - rozvíjení fantazie a tvořivosti
 - vedení k respektování pravidel pohybových her
 - rozvíjení kladných vztahů a vzájemné důvěry

- očekávané výstupy: děti ovládají netradiční cvičební náčiní (padák, stuhy..)
 - děti umí vyjmenovat alesp. tři charakteristické znaky jara
 - děti se snaží respektovat pravidla pohybových her
 - děti jsou schopné překládat papír podle pokynů
 - děti pracují se svou fantazií, jsou tvořivé
 - děti se k sobě snaží chovat ohleduplně, snaží se vnímat, co si druhý přeje, být citlivé – rozvíjí vzájemnou důvěru
 - děti umí správně vyslovovat, ovládat dech a tempo řeči

pobyt na zahradě – hledání slunéčka
sedmitečného a dalších brouků

cvičení se žlutými stuhami = s paprsky

cvičení s padákem – se sukénkou
slunéčka sedmitečného

cvičení s červeným lanem
- chůze po laně
- skoky přes lano
- podlézání lana
nataženého
přes židle..

cvičení s červenými tyčemi

cvičení s vyrobenými slunéčky sedmitečnými

počítání do sedmi – hra s dominem

zdobení slunéčka sedmitečného
z položeného červeného
lana v herně
dle fantazie dětí

pohybová hra na mšice
a slunéčka sedmitečná
(obdobu hry Rybičky, rybáři)
se slovy: „Copak asi beruška
dá si ráda do břicha?“

hra „Beruška ztratila čepičku“
(obdobu hry Čáp ztratil čepičku)

slunéčko sedmitečné
překládání papíru de návodu,
dozdobení puntíky..

výroba beruškového přání
(důležitý dohled!)
- na připravené přání
s namalovanou trávou
a květinami otiskujeme
voskovou pastelou zahřátou
nad plamenem svíčky
a dokreslíme černým fixem

stočení proutků do tvaru
těla slunéčka sedmitečného,
podlepení červenou tkaninou
nebo papírem, dozdobení

jaké barvy může mít
slunéčko sedmitečné?

má slunéčko vždy jen sedm teček?

jak nám může být slunéčko užitečné?
(hubení mšic..)

probuzení brouků ze zimního spánku
spolu se sluníčkem – jedno dítě „spí“ schoulené
na zemi, druhé hlazením probouzí jednotlivé
části jeho těla jako by byly na provázku
(jako loutka) - předem ukážeme, jak se závěsná
loutka pohybuje

pohybová hra „Na mrazíka“ - mrazík
se ještě snaží broučky donutit
ke spánku, ale sluníčko posílá
své paprsky, aby proklouzly
pod brouky a zahřály je
(záchrana podlezením)

„Beruška“ (Kopecká, a, b)

poslech „Beruška“ (Susa)
a nácvik
básní, „Beruška čeká“
písně
a hádanky

„Šušky, šušky“
„Vstávej sluníčko“

slunéčka na listě vybarví
červeně, slunéčka na zemi
žlutě

pracovní
list

nakreslí slunéčku sedmi-
tečnému stejné tečky
jako má jeho kamarádka

výroba sluníček ze čtvrtky -
pokreslení suchou křídou,
tuší dokreslení obličejů,
po okrajích nalepení
proužků z krepového papíru

slunéčkové
tvoření

společné zdobení kresbami
rostlin po obvodu
„slunečného základu - kruhu“

otiskování dlaní na čtvrtku,
vystřihování - společné
vyvěšení do tvaru paprsků

komunitní kruh

co vše sluníčko probouzí?

diskusní kruh

jaké barvy má jaro?

jak se jmenují mláďata,
která se na jaře rodí? (jehně, kůzle,
sele, kuře, štěně...)

jaké jarní rostliny známe?

Texty básní:

Z. Kopecká: „*Beruška*
Parádnice mezi brouky,
nejkrásnější z celé louky.
Červené šatičky
s malými puntíčky.

Na zvonku rosa,
létá si bosa.
Pohoupá se na kvítečku,
hledá totiž sedmou tečku.“ (Kopecká,
2003b)

Z. Kopecká: „*Beruška*
Sedm teček na kabátku,
každá černá jako noc.
Beruška je na oplátku
nosí ráda - a to moc!“ (Kopecká, 2003a)

J. Balík: „*Beruška čeká*
Na placatém kamínku čeká na svou maminku.
Jak ji pozná? ptá se křeček.
Přece podle sedmi teček.
Po mateřském znamínku.“ (Balík, 1989)

J. Susa: „*Beruška*
Na slunéčko jeden strejček
namaloval sedm teček.
A beruška je mu vděčná,
že je krásně sedmitečná.

Dej si pozor! Opatrně!
Nezmáčkni ji, je to mrně!
Na prstíček vyleze ti,
rozhledne se a už letí.“ (Susa, 2007)

„*Šušky šušky, u hrušky,*
šuškají si berušky.
O čem si tam šuškají?
Co taková muška jí.
O čem ještě?

Kolik chroust
Na svačinu slupne soust.
Když je někdo vyruší,
letí šuškat k moruši.“ (Štíplová, 2005)

Text písně:

A. Riegerová: „Vstávej sluníčko

*Vstávej už sluníčko,
vstávej a hřej,
krásně je na světě,
nezasínej.*

*Směje se sluníčko
na ten náš svět,
jasné a kulaté,
zlaté jak med.*

*Usměj se do rosy
a kdo tě poprosí,
úsměv mu dej,
úsměv mu dej.*

*Světlo i teplíčko
to naše sluníčko
vykouzlí hned,
vykouzlí hned.“ (Riegerová, 2002)*

Hádanka:

*„Neplane, nezáří
tak jako sluníčko,
přec mu je podobné
alespoň maličko.
Až na těch sedm puntíků,
které nosívá na triku.“ (Marková, 2003)*

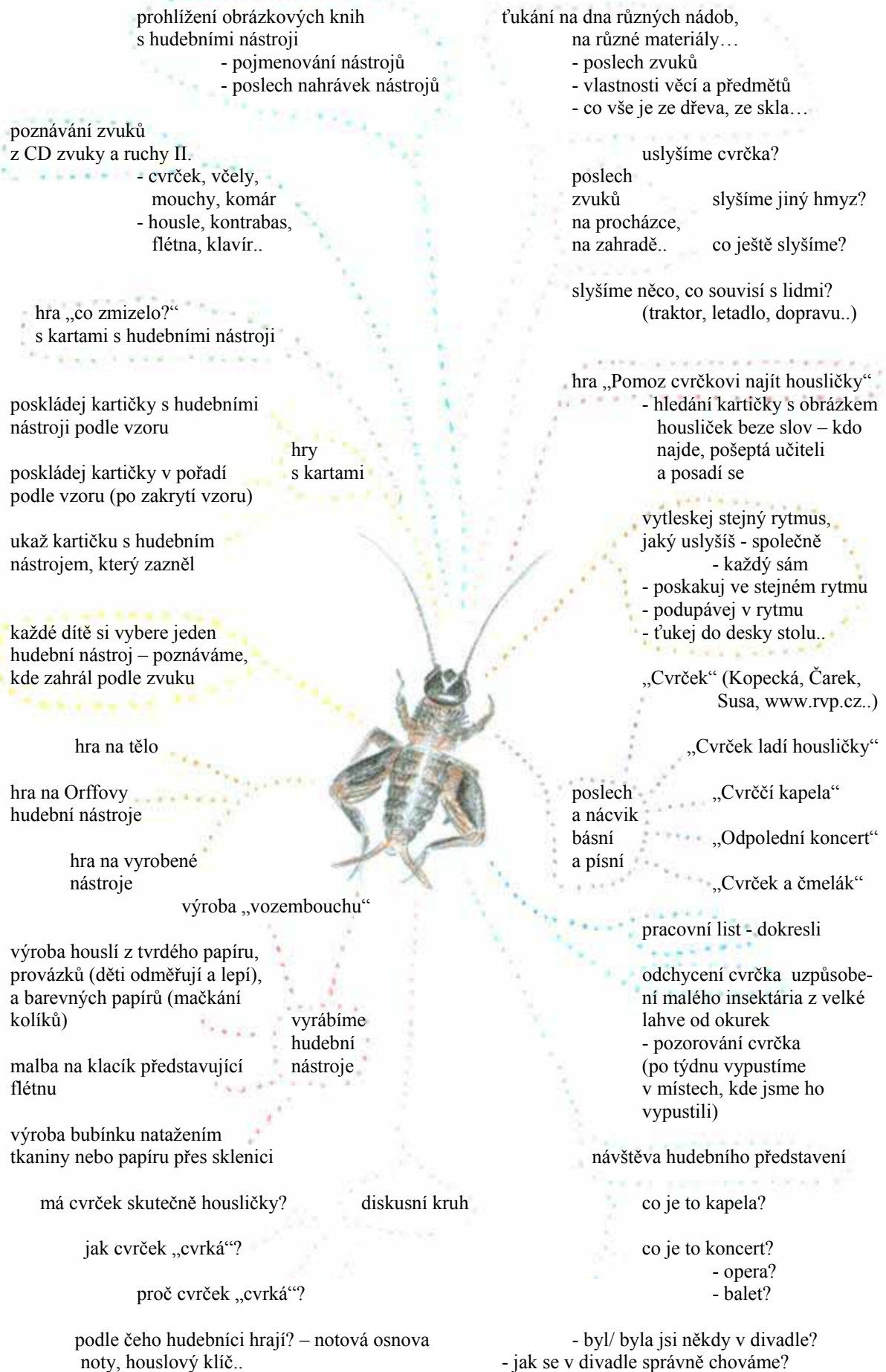
4.9. CVRČCI

aneb

KDO TO ŘÍKAL LIDIČKY, ŽE MÁ CVRČEK HOUSLIČKY?

- cíl: rozvíjení elementárního povědomí o hudebních nástrojích, o světě divadla..
 - rozvíjení sluchové diference a sluchové a zrakové paměti
 - seznámení s vlastnostmi různých věcí a různých materiálů
 - vedení k všimání si svého okolí

- očekávané výstupy: děti znají názvy hudebních nástrojů
 - děti umí rozeznat zvuky a pojmenovat je, spojit s obrázkem
 - děti zvládají hru na tělo, na Orffovy nástroje
 - děti umí sladit rytmus s pohybem
 - děti mají povědomí o chování cvrčka a o tom, že se mu v „zajetí“ nelíbí
 - děti mají povědomí o správném chování v divadle

Texty básní:

Z. Kopecká: „Cvrček

Má housličky, tenké strunky.

Třebaže je nepatrný,

když svůj koncert rozehrává,

sluníčko mu přitakává.“ (Kopecká, 2003b)

„Cvrček

Praví cvrček cvrčku,

že ho bolí v krčku,

Těší cvrček cvrčka,

vezmi si kus brčka.

A tím brčkem, cvrčku,

polechtej se v krčku,

Cvrky, cvrky, cvrk, cvrk,

uzdravíš si krk, krk.“

(www.rvp.cz/clanek/1678)

J. Čarek: „Cvrček

Kdo to říkal, lidičky,

že má cvrček housličky?

Kdo to říkal – lhal!

Zeptejte se přesličky,

má-li cvrček housličky,

kdepak by je vzal!

I když nemá housličky,

umí přeci písničky

pěkně zacvrkat:

Cvrkej, cvrčku,

kdo tě slyší,

každý tě má rád.“ (Čížková, 1995)

„Cvrček ladí housličky

Cvrček ladí housličky,

bude prý hrát písničky.

Všem květkám, aby spaly,

broučkům, aby neplakali,

a hvězdičkám na nebičku

pošle píseň po měsíčku.

A až toho bude dost,

pak zacvrká 'dobrou noc'.“

(www.cvrcek.estranky.cz/clanky/basnicky/
houslicky)

J. Susa: „Cvrček

*Koukni se na toho cvrčka,
udělal si flétnu z brčka.
Druhý cvrček, maličký,
vyrobil si housličky.*

*A zrovna k nám do údolí,
mezi stébla, mezi stvoly,
chodí do hudební školy.
Až nás z toho hlava bolí.“ (Susa, 2007)*

V. Beilová: „Cvrččí kapela

*Pozval si vám jednou brouček
cvrččí kluky na palouček,
že jim muška zabzučí,
písničku je naučí.*

*Cvrčci housle naladí,
do mechu se posadí.
Místo muška zlatá včela
na palouček přiletěla.*

*Milí cvrčci, kdo chce hrát,
měl by také noty znát!
Do notiček, než by smet,
schová se vám celý svět. (...)“ (Beilová,
1994)*

Texty písní:

J. Balík: „Odpolední koncert

*Nakroutil si cvrček vousy,
možná, že se oholí,
odpoledne s ženou jdou si
na procházku do polí.*

*Posadí se v trávě chladné,
dvojhlasně si zahudou,
a než na stráň večer padne,
dávno už tam nebudou.“ (Hradecký,
1995)*

„Cvrček a čmelák

*Sedí cvrček u přesličky
hraje tiše na housličky,
čmelák v žitě na klasu
brnká zase na basu.*

*Celý den tak hrají spolu
s když slunce padá dolů
a když slunce nechce hrát,
skončí koncert a jdou spát.“ (Hradecký,
1995)*

4.10. HOUSENKY - MOTÝLI

aneb

BYLA JEDNA KUKLA A TA KUKLA PUKLA, VYLETĚL Z NÍ V JARNÍ SVĚT, MOTÝL KRÁSNÝ JAKO KVĚT

- cíl: vedení k improvizovanému ztvárnění - individuálnímu i skupinovému
 - vedení ke spolupráci s ostatními
 - vedení k všimání si potřeb a přání druhých - co je komu příjemné/ nepříjemné
 - vytváření povědomí o rozličnosti podob - motýlů i lidí - o různých kulturách..
 - seznámení s etapami života motýla (vajíčko - housenka - kukla - motýl)
 - rozvoj úcty k živou ve všech jeho formách
 - rozvoj tvořivých schopností, estetického vkusu

- očekávané výstupy: děti jsou schopné improvizovaného pohybového ztvárnění
 - děti dokáží třídit předměty podle určitého pravidla (navlékání korálků..)
 - děti dokáží pracovat podle pokynů a instrukcí
 - děti si uvědomují, že je třeba všimát si individuálních potřeb a přání druhých -
 - snaží se chovat citlivě a ohleduplně
 - děti znají etapy života motýla
 - děti si uvědomují individualitu každého - každý motýl je jiný
 - každý člověk je jiný (nejen barvou)
 - děti chápou, že každý má ve společnosti a ve světě svou roli, podle které je třeba se chovat
 - děti se umí rozhlížet kolem sebe, pozorovat okolí a všimát si detailů

jak leze housenka?

uměla by housenka „válet sudy“?

improvizované housenkové hrátky

uměla by se housenka zvednout? (bez rukou z lehu do stoje)

jak se housenka zakuklí?

kabátek z našich dlaní (jedno dítě leží na zemi, ostatní ho přikryjí dlaněmi)

balení předmětů do novin..

„Kukla“ „Housenka“

„Motýlí“ (báseň)

poslech a nácvik

„Jak drahokam..“

básní, písní a hádanek

„Motýl“ „Motýlí“ (píseň)

„Šla Markétka..“

skládání housenky

- mladší děti jako „harmoniku“
- starší děti ze dvou slepených proužků překládaných přes sebe

navlékání korálek, zapichování hříbků.. podle vzoru

housenkové tvoření

dokreslení vzorů na housence

provlékání provázků do „kabátku“ pro housenku

vytrhávání tvaru listu ze zeleného papíru (= „chroustání“ housenky)
- nalepení housenky

pracovní list -
- souměrné dokreslení motýlích křídel

motýlové tvoření

skládání „harmonik“ ze čtverců z hedvábného papíru - slepení uprostřed, nalepení k tělu motýla

zapouštění barev do klovatinového podkladu – vystřížení tvaru motýla, přilepení prostříhaných křídel z černé čtvrtky

jak se líhne motýl z housenky?

motýlí křídla z dlaní spojených palci – zavři oči - jaké barvy má tvůj motýl?

tanec se šátky na jemnou, pomalou hudbu

zdobení obřího motýla položeného na podlaze z barevných lan - dle přání dětí

hra na motýlí pozdravy: „let“ hernou, na pokyn „slepení“ dětí = motýlů určenou částí těla – palci, dlaněmi..

prohlížení atlasů květin, atlasů motýlů..
- z jaké housenky bude jaký motýl
- čím se jaká housenka živí

procházka loukou/ zahradou
- pozorování květin
- kdo je opyluje
- barvy květů
- barvy housenek
- barvy motýlů
- najdeme i jiný hmyz?
- uslyšíme i jiný hmyz?

proč lidé chytají motýly?

co je to drahokam? – musí to být jen drahý kámen?
co ještě? v přeneseném smyslu

diskusní kruh

jsou všechny motýly stejní?

proč je můra jiná? jak je to s lidmi?

motýlové přání – šablonu motýla vybarvíme suchou křídou, přiložíme na přání a roztíráme od okraje ven, bílou siluetu dokreslíme

společné lepení přírodnin do předkresleného motýla

lepení přírodnin do tvaru motýlů dle fantazie dětí

otiskování barevné skvrny na druhou polovinu čtvrtky - dokreslení tuší

stočení proutků do tvaru křídel, podlepení tkaninou, dozdobení

Texty básní:

J. Čarek: „Kukla

Byla jedna kukla

a ta kukla pukla,

vyletěl z ní v jarní svět,

motýl krásný jako květ.

Potkala ho včelička,

udivená celičká:

Ach, co ty jsi za stvoření,

vždyť jsi jako kytička.

Motýlek jí ale řekl:

Což některá z kytiček

lítá, lítá, jen se kmitá?

Já jsem přece motýlek!“ (Čarek, 1984)

J. Susa: „Housenka

Pořád jenom něco chroustá,

na lupení je jich spousta.

Od pondělí do pátku,

okusují zahrádku.

Divíme se v neděli,

kam se lístky poděly?

Housenka si brouká tiše:

‘Mám všechno to listí v břiše’.“ (Susa,

2007)

K.V.Rais: “ Motýli

Motýli, motýli bílí a zlatí,

přiletí, zaletí, v slunci se ztratí.

Motýli, motýli, to živé kvítí,

pestrí se na keři, na trávě svítí.

Po louce za nimi nožka má běží,

po bílé pěšině, po trávě svěží.“ (Čížková,

1995)

„Jak drahokam do prstýnku

patří motýl ke květu.

Zastavte se na chvilinku

dřív, než bude po létu.

Barevná i sněhobílá

křídla mají motýli.

To snad duha zabloudila

na palouček na chvíli.“ (Tetourová,

2002)

J. Susa: „Motýl

*To se jednou opili,
šťávou bílí motýli.
Zamávali křidélky
a šli koupit pastelky.*

*Na louce se potom smáli,
na křídla si malovali.
Měli spoustu nápadů,
ted' nám zdobí zahradu.“ (Susa, 2007)*

Texty písní:

J. Balík: „Motýli

*Lítá motýl za motýlem
od pondělka do pátku.
Jeden modrý, druhý bílý,
každý v jiném kabátku.*

*Lítá motýl za motýlem
ze slunička do chládku,
den je jako malovaný
a všechno je pořádku.“ (Balík, 2002)*

J. Žáček: „Šla Markétka na louku

*Šla Markétka na louku,
stál tam zajíc v klobouku.
Včely se už třásly na med,
tráva byla jako samet.
Šla Markétka na louku.*

*Zahrála si na chvíli
na honěnou s motýly.
Zasmála se: To mě baví.
Mrklo na ni očko paví.
Honila se s motýly.“ (Jurkovič, 1998)*

Hádanky:

*„Nehezký rodí se,
ve schránce vyspí se,
krásný pak na květu pyšní se.“ (Marková, 2003)*

*„Na louce byl pestrý květ,
chtěl jsem k němu přivonět.
Jenomže ten květ,
dal se náhle v let.“ (Marková, 2003)*

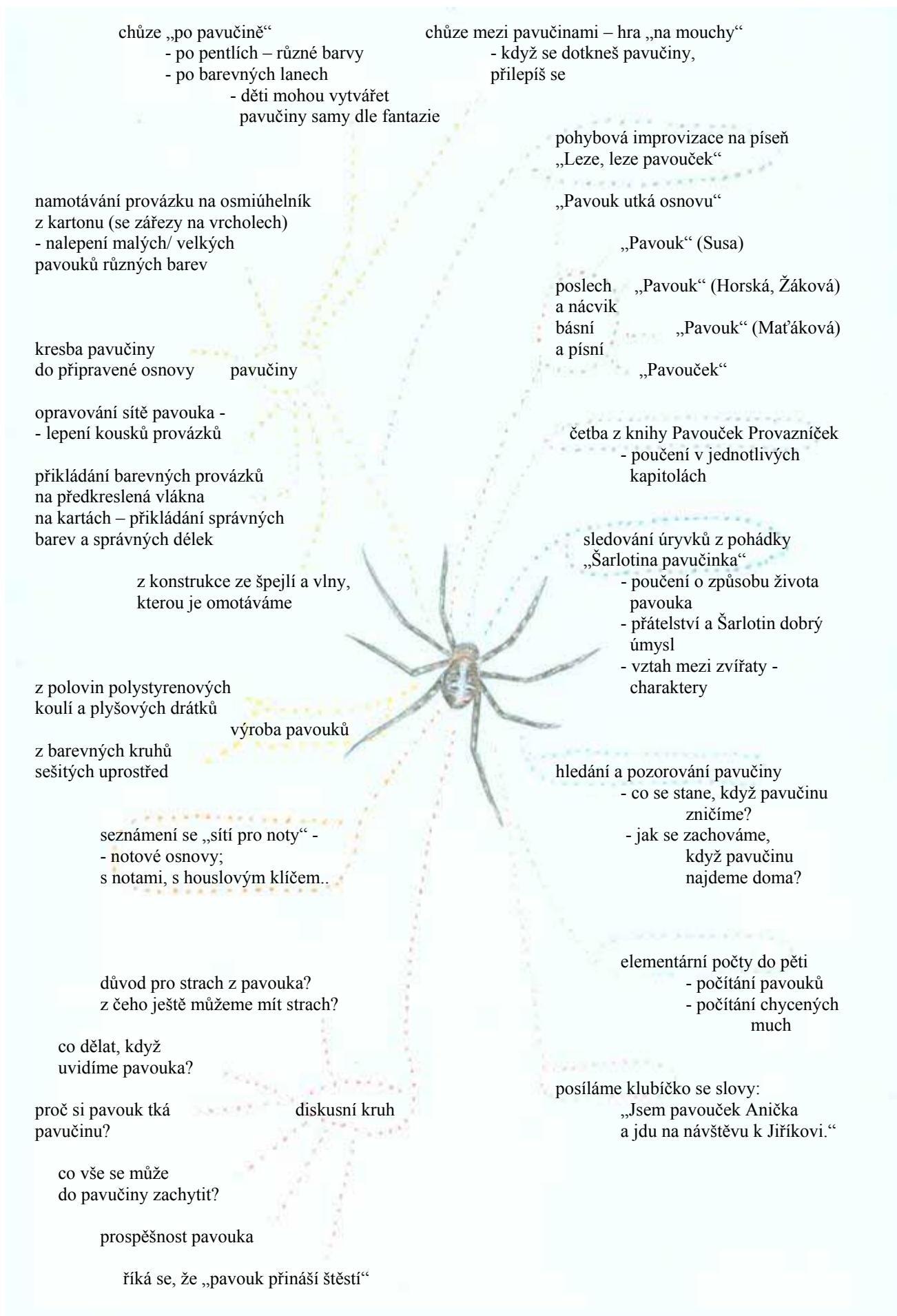
4.11. PAVOUCI

aneb

PAVUČINA V KOUTĚ VĚŠTÍ, ŽE V TOM DOMĚ BUDE ŠTĚSTÍ

- cíl: seznámení s životem pavouků
 - rozvíjení jemné motoriky, koordinace oka a ruky
 - prevence proti strachu z pavouků
 - ohleduplné chování, péče o slabší

- očekávané výstupy: děti se snaží o koordinaci svých pohybů
 - děti využívají svých pohybových i výtvarných dovedností a rozvíjí je
 - děti si dokáží vážít přírody, mají znalosti o tom, jak se v ní chovat
 - děti si všímají chování ostatních
 - děti dovedou nabídnout i odmítnout pomoc

Texty básní:

*M. Tetourová: „Pavouk utká osnovu,
potom vlákno s vláknem spojí.
Že se právě chystá k boji,
Uvěřit mu nemohu.“ (Tetourová, 2002)*

*J. Susa: „Pavouk
Každý vykuleně kouká
na tu síť a na pavouka.
Pavouk hbitě po té síti
šplhá, až tam něco chytí.*

*Pavučina v koutě věští,
že v tom domě bude štěstí.
A pavouček šeptá: 'Šusky...
vychytám vám všechny mušky!'" (Susa,
2007)*

*„Pavouk
Co to je? Co to je?
Nedá nám to pokoje!
Vysouká si z břicha nit,
chytá do ní mouchy, vosy,
ale taky kapky rosy.
Když do ní naláká
svalnatého čmeláka,*

*hned mu díry v síti plácí
jako oka v punčocháči.
Mohl by hned do cirkusu
chodit, běhat po laně –
Kdo už to teď neuhádne,
ten musí jít z kola ven.“ (Horská, Žáková,
s.a.)*

Texty písní:

*I. Rybářová: „Leze, leze, pavouček
Ref: Leze, leze pavouček, (- např. chůze v rytmu, v kruhu)
na hlavě má klobouček (- naznačení klobouku na hlavě)
a na nohou botičky, (- ukázání na boty)
natahuje nožičky. (- chůze se zvedáním kolen)
Jen co splete pavučinu, (- ruce v pěst, „pletení“ rukou přes ruce,
políčí si na svačinu, chůze do kruhu,
s velkou chutí pak dá si, chůze z kruhu)
komáří párky, klobásy. (- ruce nad hlavu, zatočení se kolem vlastní osy)*

Snad nebojíš se pavoučka, je to jenom zvířátko, (- nataženým ukazováčkem jen je menší nežli pes, nebo koťátko. naznačené zamítání)

Bojí se víc nežli ty, že mu někdo ublíží, po muškách se z úkrytu, plaše rozhlíží. (- paže spojené nad hlavou, natažený kruh, Ref: Leze, leze..... rozhlížení)

Slzičky má na tváři, když natluče si nos (- prsty náznak slz, ukazováčkem dotyk nosu) a když boty poztrácí, musí chodit bos. (- pokrčení ramen)

Všechny děti stejné jsou i ty pavoučí, (- chůze v rytmu v kruhu) to co by dělat neměly, se nejdřív naučí.

Ref: Leze, leze.....

Z vajíček se narodí, pavoučí miminka, (- sepjetí paží, náznak kolébání miminka) v pavučince houpá je, pavoučí maminka.

Že lidem štěstí přináší, říká písnička, pavoučátkům brouká ji, pavoučí babička.

Ref: Leze, leze....“ (www.inkarybarova.cz/index.php?ident=tvorba#)

M. Mařáková: „Pavouk

*Pavouk křížák křížuje,
pavučinu souká,
něco si tu hudruje,
zarputile kouká,
usoukal už víc než dost
těch pavoučích nití,
už jsou jako dlouhý most,
čeká, kdo se chytí.*

*Milý pane pavouku,
i když budeš smutný,
musíš od nás na louku,
úklid tu je nutný,
s tebou řeči rozumné
nedají se vésti,
vezmu koště, né, že né,
musím tě teď sméstí.“ (Mařáková, 2000)*

A. Riegerová: „Pavouček

*Proplétá pavouček
nitky a očka,
každý se podiví,
kdo chvíli počká.*

*Kdo nevěří ať to ví,
kytičkám to vypoví,
že si splétá pavučinku
celou z krajkoví.“ (Riegerová, 2002)*

5. DISKUSE

Z návrhu vzdělávacího programu byly uskutečněny a vyzkoušeny integrované bloky o pohádkových broucích, broucích, mravencích, vodoměrkách a vážkách, mouchách a komárech a o světluškách včetně vyhlášení vyrábění brouků s rodiči z přírodních materiálů a akce pro rodiče s dětmi nazvané „zamykání zahrady a uspávání broučku“ v EKO mateřské škole v obci Dobřív s dětmi ve věku tří až sedmi let.

Po seznámení dětí s pohádkou Jirka mezi broučky bylo pro děti obtížné nakreslit, jak si Jirku a Bábulinku představují. Bylo by možné dětem tyto dvě postavy představit jako loutky, které by následným seznamováním s jednotlivými zástupci hmyzu a pavouků provázely. Bez nich však děti měly prostor pro svou fantazii a každý si Jirku a Bábulinku mohl představovat jinak.

Děti svět hmyzu zaujal, proto téměř při všech činnostech spolupracovaly.

Vzhledem k velkému počtu a různému věku dětí bylo vhodné některé činnosti provádět jen se staršími či jen s mladšími dětmi. Avšak předškoláci motivovali i nejmladší děti i k těžším úkolům, a tak si všichni vyzkoušeli veškerou vzdělávací nabídku. Mezi těžší činnosti pro nejmladší děti patřilo např. skládání papírové čepice, modelování úlů z válečků, stočení proutků do tvaru slunéčka sedmítečného a motýla, poznávání podle zvuku, kdo zahrál.. avšak to souvisí s úrovní jejich psychického a motorického vývoje.

Děti se zájmem prohlížely encyklopedie a obrázkové knihy. Velmi rády pracovaly s padákem a barevnými cvičebními lany, pohybově improvizovaly na dané téma a hudbu. Bavilo je i vyrábění, malování, kreslení.. Zajímavé také bylo měření pomocí různých měřících nástrojů - děti chodily po třídě a měřily délku, vážily, odměřovaly tekutiny i sypké látky (písek, drobné kamínky, krupice, cukr, hrách, káva, slunečnicová semínka...). Velké nadšení projevily i při hře s brčky (sosáky komára).

Přínosné a zajímavé pro ně bylo pozorování mraveniště, pozorování živočichů pomocí lup a dětského mikroskopu.

Doposud děti ještě čeká integrovaný blok o včelách, vosách a komárech, slunéčcích sedmítečných, cvrčcích a o housenkách a motýlech. V plánu je také návštěva včelaře a provozovatele blízké akva-tera prodejny s ukázkou brouků, strašilek a pavouků. Diskuse a rozhodnutí o tom, zda si do mateřské školy pořídit nějakého zástupce hmyzu, byla přesunuta až na samý zvěř.

6. ZÁVĚR

Byla navržena vzdělávací nabídka pro práci s předškolními dětmi zaměřená na bližší seznámení se životem hmyzu a pavouků. Tato nabídka byla rozpracována do jedenácti integrovaných bloků spojených motivační pohádkou Jirka mezi broučky. Šest z těchto bloků bylo vyzkoušeno a na základě jejich výsledků se připravuje i realizace zbylých pěti. K tématům byly navrženy pracovní a grafomotorické listy pro děti předškolního věku.

Hlavní výchovné a vzdělávací cíle uvedené v návrhu vzdělávacího programu byly splněny (a to i když doposud nebyl celý program uskutečněn celý) - děti se blíže seznámily se životem hmyzu, více si všímají a váží svého okolí a uvědomují si důsledky svých zásahů a vlivů do přírody.

Důraz byl kladen na vytváření elementárního povědomí o skutečných podobách a skutečném způsobu života hmyzu a pavouků (na rozdíl od pohádek).

Ve spolupráci s paními učitelkami z EKO mateřské školy Dobřív je v plánu navrhnout integrované bloky o lučních kobylkách, strašilkách, blechách a vších, stonožkách a o klíšťatech a následně podle nich s dětmi pracovat.

7. POUŽITÁ LITERATURA

- 1: BALÍK J., 1989: *Kolik váží motýl*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha, 87 s.
- 2: BALÍK J., 2002: *Pohádky z rozkvetlé louky a stříbrné tůňky*. Rotag, Praha, 23 s.
- 3: BEILOVÁ V., 1994: *Barevné cinkání*. Music Cheb, Cheb, 111 s.
- 4: ČAREK J., 1984: *Čarokruh: soubor z básnickovy tvorby pro děti*. Albatros, Praha, 125 s.
- 5: ČÍŽKOVÁ M., 2005: *Pojďme si číst: třetí díl Slabikáře*. Fortuna, Praha, 64 s.
- 6: ČÍŽKOVÁ Z., 1995: *Ekologická výchova nejmenších a malých, projekty*. Pražské ekologické centrum, Praha, 150 s.
- 7: FARB P., 1977: *Ekologie*. Mladá fronta, Praha, 189 s.
- 8: GALAN M., 1993: *Ekologie*. Velryba s.r.o., Praha, 151 s.
- 9: HORSKÁ S., ŽÁKOVÁ I., s. a.: *Ekologie a příroda v mateřské škole - interní materiál* Mateřské školy Břeclav, Na Valtické - manuskript
- 10: HRADECKÝ E., 1995: *Zpěvník do dětské kapsy*. Hradecký, Praha, 16 s.
- 11: JURKOVIČ P., 1998: *Zpívejte si se mnou*. Muzikservis, Praha, 49 s.
- 12: KOPECKÁ Z., 2003a: *Básničky od srdíčka*. CENTA, Brno, 88 s.
- 13: KOPECKÁ Z., 2003b: *Hádanky od srdíčka*. CENTA, Brno, 88 s.
- 14: MARKOVÁ Z., 2003: *Hry a nápady pro školáčky - Jaro*. Grada, Praha, 165 s.
- 15: MAŤÁKOVÁ M., 2000: *Terezce a Lucince*. Pratr, Trutnov, 47 s.
- 16: RIEGEROVÁ M., 2002: *Pohádky z naší zahrádky*. Rotag, Praha, 23 s.
- 17: SMOLÍKOVÁ K. a kol., 2004: *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Výzkumný ústav pedagogický, Praha, 48 s.
- 18: SVĚRÁK Z., UHLÍŘ J., 2004: *Když se zamiluje kůň: Písničky s notami a akordy pro děti i dospělé*. Fragment, Praha, 93 s.
- 19: SUSÁ J., 2004: *Kouše to, štípe to, zlobí to, co je to?* BLUG, Praha, 28 s.
- 20: SUSÁ J., 2007: *Nekouše to, neštípe to, nezlobí to, copak je to?* BLUG, Benešov u Prahy, 26 s.
- 21: ŠTÍPLOVÁ L., 2005: *Pojď s koťaty na výlet!* 88 s., Albatros, Praha.
- 22: TETOUROVÁ M., 2002: *Svět plný sluníček*. Delta Macek, Kladno, 95 s.
- 23: *CD Písničky z Breptanie - Klíč dětem*, 2001, Venkow Records a.s.
- 24: *CD Louka*, 2006, MusicLand

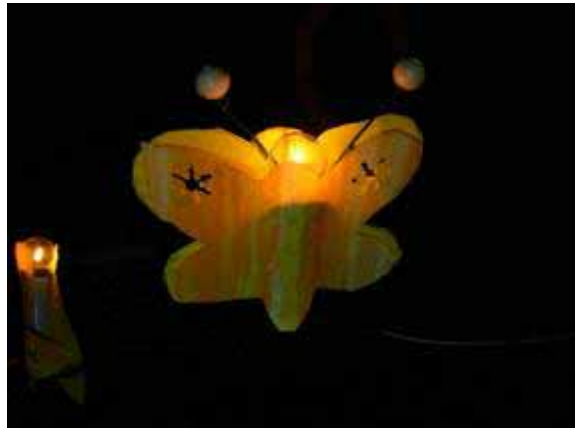
- 25: sweb.cz/adamovan/jan/songs.htm (1.3.2008)
- 26: www.cvrcek.estranky.cz/clanky/basnicky/houslicky (15.2.2008)
- 27: www.cvrcek.estranky.cz/clanky/basnicky/kradez (15.2.2008)
- 28: www.detskecd.info (10.2.2008)
- 29: www.inkarybarova.cz/index.php?ident=tvorba# (10.2.2008)
- 30: www.rvp.cz/clanek/1678 (10.2.2008)
- 31: www.rvp.cz/clanek/14 (10.2.2008)
- 32: www.rvp.cz/clanek/496 (10.2.2008)
- 33: www.rvp.cz/clanek/1379 (15. 3. 2008)
- 34: www.xgmidi.cz/Mravenci-ukolebavka-Pisnicky-pro-deti-m010911 (1.3.2008)

8. PŘÍLOHY

8.1. FOTOGRAFIE Z REALIZACE.....	str. 62
8.2. NÁVRH PRACOVNÍCH A GRAFOMOTORICKÝCH LISTŮ.....	str. 65
8.3. PRACOVNÍ A GRAFOMOTORICKÉ LISTY.....	str. 67

8.1. FOTOGRAFIE Z REALIZACE

8.2. NÁVRH PRACOVNÍCH A GRAFOMOTORICKÝCH LISTŮ

šablona postavy Večerníčka (díly překreslit, vystříhnout, nabarvit, slepit, přilepit čepici poskládanou z novin).....	str. 67
dokresli a vybarvi.....	str. 68-70
vybarvi - pole s ○ - černě	
□ - červeně	
△ - modře.....	str. 71
ved' pastelku po cestě - kudy má cvrček jít ke svým housličkám.....	str. 72
nakresli cesty - zeleně: největší brouk navštívil všechny ostatní	
- modře: brouk s nejdelšími tykadly navštívil všechny ostatní.....	str. 73
brouky stejné barvy spoj (před tím než dáme dětem, vybarvíme).....	str. 74
který brouk je největší? menší? nejmenší?.....	str. 75
najdi pět brouků.....	str. 76
kratší cestu vyznač žlutě, delší zeleně.....	str. 77
zaved' mravence k mšici prstem, poté pastelkou.....	str. 78
pomoz mravenci najít cestu na vrchol mraveniště.....	str. 79
vybarvi list s vývojovými stadii včely.....	str. 80
spoj tečky a dozvíš se, kudy letěl čmelák a květinu, kterou si vybral vybarvi žlutě	
spoj čárkovanou čáru a dozvíš se, kudy letěla včela, květ vybarvi červeně.....	str. 81
včely nad úlem vybarvi - oranžově	
v úlu - žlutě	
pod úlem - červeně	
- kde je jich nejvíce?.....	str. 82
spoj včelu a její úl - barva pylu na jejích nohách je stejná jako barva jejího úlu (po vytisknutí vybarvíme dle potřeby procvičování barev).....	str. 83
obtáhni několikrát vážku.....	str. 84
přiřaď k sobě stejné obrázky.....	str. 85
najdi rozdíly mezi obrázky.....	str. 86
kde je více much? - jablko, na kterém je jich více, vybarvi červeně	
- jablko, na kterém je much méně, vybarvi zeleně.....	str. 87
kudy letěl komár? - obtáhni prstem, poté pastelkou.....	str. 88
dokresli mouchu.....	str. 89

nakresli - tři světlušky na nejvyšší větev velkého stromu	
- dvě na nejnižší větev velkého stromu	
- jednu na nejvyšší větev malého stromu	
- dvě na větev, kde je pavučina	
- jednu na větev, která je nejbliže mraveništi	
- jednu na kmen velkého stromu	
- na kterém stromě je více/ méně světlušek?.....	str. 90
najdi tři berušky.....	str. 91
nakresli berušce stejné tečky, jako má její kamarádka.....	str. 92
dokresli cvrčka.....	str. 93
domaluj motýlům křídla.....	str. 94
obtáhni, jak motýli kroužili kolem květů - vždy ve směru šipky.....	str. 95
obtáhni trasu letu motýlů prstem a poté pastelkou.....	str. 96
dokresli vzory na housence.....	str. 97
vybarvi políčka s ○ - červeně	
△ - žlutě	
□ - oranžově	
☆ - zeleně	
● - černě	
× - modře.....	str. 98
do připravené osnovy dokresli pavučinu, potom nalep pavouka z kuličky z krepového papíru a stužek místo noh - dej pozor na správný počet noh.....	str. 99
oprav síť pavouka nalepenými provázky.....	str. 100
kolik je na obrázku pavouků? který pavouk chytil více much?.....	str. 101

8.3. PRACOVNÍ A GRAFOMOTORICKÉ LISTY

